

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Навчально-науковий інститут
«Юридичний інститут КНЕУ ім. В. Гетьмана»
Кафедра публічного та міжнародного права**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»

галузь знань

29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність

293 «Міжнародне право»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему

**«ПРАВОВИЙ СТАТУС ТА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУДУ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»**

здобувачки Чабан Катерини Віталіївни

(підпис)

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент Галіахметов Ігор
Абзалович

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед Екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри публічного та міжнародного права
доктор юридичних наук, професор Кузьменко О. В.

(підпис)

Київ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТА ЗАСАДНИЧІ АСПЕКТИ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	6
1.1. Створення та еволюція правового статусу судових установ Європейських співтовариств	6
1.2. Еволюція правового статусу Суду Справедливості та Загального Суду Європейського Союзу	10
1.3. Функції, структура та правові засади регламентації Суду Європейського Союзу	16
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВИЙ СТАТУС СУДДІВ ТА КОМПЕТЕНЦІЯ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	28
2.1. Вимоги, призначення та повноваження до суддів і генеральних адвокатів.....	28
2.2. Компетенція Суду Європейського Союзу.....	37
РОЗДІЛ 3. РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	47
3.1. Провадження проти інститутів, що ухвалюють незаконні правові акти Європейського Союзу: підстави ініціювання, суб'єкти, предмет і порядок розгляду.....	47
3.2. Провадження проти бездіяльності інститутів Європейського Союзу: підстави ініціювання, суб'єкти, предмет і порядок розгляду	54
3.3. Преюдиційне провадження	60
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65

ВСТУП

Актуальність теми. Дослідження Суду Європейського Союзу посилюється з кожним роком, оскільки європейська інтеграція продовжує розвиватися, вносячи зміни в законодавчі та управлінські структури. Суд ЄС відіграє ключову роль у визначенні та інтерпретації права на рівні ЄС, що впливає на юридичну єдність та стабільність усього союзу. З розширенням повноважень ЄС, зокрема після вступу в силу Лісабонської угоди, Суд ЄС стає ще більш значущим в регулюванні правових відносин між державами-членами та європейськими інституціями. Науковий інтерес до Суду ЄС також пояснюється його здатністю впливати на розробку юридичних доктрин, що використовуються для тлумачення та застосування європейського права. Його рішення часто стають предметом академічних досліджень і дебатів, що сприяє поширенню знань та розуміння фундаментальних принципів права ЄС. Зі збільшенням кількості міжнародних конфліктів та глобальних викликів, таких як міграція, екологічна криза, і торговельні війни, роль Суду ЄС як арбітра стає невід'ємною. Рішення Суду впливають на розвиток політик, що мають міжнародне значення, забезпечуючи юридичну підтримку політичних ініціатив ЄС.

Тому, розуміння механізмів, за допомогою яких Суд ЄС регулює та координує юридичні норми і стандарти у Європі, є важливим для законодавців, юристів, політиків та академічної спільноти. Це допомагає у формулюванні більш ефективних та справедливих законодавчих ініціатив, що відповідають потребам сучасної Європи.

Метою дослідження є всебічний аналіз юридичної природи та еволюції Суду Європейського Союзу, а завдання включають вивчення його правового статусу, компетенції та ролі у правовій системі ЄС.

Для досягнення поставленої мети у роботі необхідно, насамперед, виконати наступні завдання:

- дослідити історичні передумови та визначити юридичні підстави створення Суду Європейського Союзу;

- проаналізувати правову природу Суду Європейського Союзу;
- дослідити його структуру та юрисдикцію;
- дослідити важливість рішень та консультативні компетенції;
- дослідити сутність преюдиційного провадження.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини (зовнішні зносини держав-членів ЄС), що пов'язані з встановленням (набуттям) правового статусу та регламентацією Суду Європейського Союзу (Court of the European Union).

Предметом дослідження є правове становище Суду Європейського Союзу, що відображається у його взаєминах з інституціями Європейського Союзу та держав-членів, а також норми, що регламентують його діяльність.

Методи дослідження. Методологічну основу складають загальні та спеціальні теоретико-методологічні засоби наукового пізнання суспільних явищ і процесів, які є необхідними для комплексного дослідження. Серед загальнонаукових методів на всіх стадіях здійснення дослідження застосовано метод аналізу. Застосування системно-структурного та системно-функціонального методів дозволило з'ясувати: зміст досліджуваної проблематики. Застосування формально-юридичного методу сприяло розробці понятійно-категоріального апарату, узагальненню понятійно-термінологічного інструментарію, який може застосовуватись для подальшого дослідження питань, пов'язаних із досліджуваними питаннями.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Теоретична значущість отриманих результатів дослідження полягає у глибокому аналізі юридичної природи та еволюції Суду Європейського Союзу, що сприяє розширенню розуміння правових механізмів його функціонування. Результати дослідження вносять вагомий вклад у теоретичні основи права Європейського Союзу, зокрема у визначення ролі Суду у системі юрисдикційних відносин ЄС. Це також сприяє кращому розумінню процесів прийняття рішень та їх правових наслідків для держав-членів та їх громадян.

Включення в аналіз судових прецедентів і їх теоретична інтерпретація дозволяють збагатити академічні дебати з питань юрисдикційних конфліктів і

верховенства права ЄС над національним законодавством. Вивчення цих аспектів сприяє формулюванню нових теоретичних положень, що можуть бути використані для подальших правових реформ у Європейському Союзі.

Дослідження також забезпечує теоретичне обґрунтування для правозастосування, адаптації та розвитку нормативної бази ЄС, розкриваючи зміни, які відбуваються в правовій системі під впливом соціальних, економічних та політичних процесів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані:

- у науково-дослідній сфері – для подальших теоретичних досліджень проблематики правового регулювання;

- у правотворчій діяльності – у процесі розробки нових та внесення змін і доповнень до діючих нормативно-правових актів, які регулюють питання досліджуваної тематики;

- у правозастосовній діяльності – для вдосконалення та підвищення ефективності правового регулювання;

- у навчальному процесі – при підготовці методичних розробок, підручників, а також навчальних посібників з таких курсів, як «Міжнародне судове право», «Міжнародне право», під час викладання навчальних дисциплін.

Інформаційна база дослідження складають наукові праці учених з різних галузей знань: міжнародне право, трудове право, адміністративне право інших галузевих правових наук, а також державного управління.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 81 сторінок, список використаних джерел (74 найменувань), викладених на 9 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТА ЗАСАДНИЧІ АСПЕКТИ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1.1. Створення та еволюція правового статусу судових установ Європейських співтовариств

Спочатку Суд Європейського об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС) складався з семи суддів (стаття 32 Договору про ЄОВС, термін дії якого закінчився 23 липня 2002 року).

В очах батьків-засновників ЄОВС сім здавалося ідеальним числом. Хоча він не був надто великим, він дозволяв призначати представника кожної держави-члена до Суду, навіть якщо Договір не містив жодних положень щодо громадянства суддів, забезпечуючи тим самим належне представлення різних національних правових систем. . Сьомого суддю було обрано з числа представників профспілок вугільної та сталеливарної промисловості.

Суду ЄСВС допомагали два генеральні адвокати, чиїм завданням було «діяти з цілковитою неупередженістю та незалежністю, робити у відкритому судовому засіданні обґрунтовані подання щодо справ, поданих до Суду» (стаття 11 Протоколу про Статут). Суду ЄОВС та статтю 32а Договору ЄОВС, додану Конвенцією про деякі інститути, спільні для Європейських Співтовариств, пов'язані з Римськими договорами).

«Єдиний суд», заснований у 1958 році, також складався з семи суддів і йому так само допомагали два генеральні адвокати [статті 165 і 166 Договору про заснування Європейського економічного співтовариства (ЄЕС), статті 137 і 138 Договору про заснування Європейського Співтовариства з атомної енергії (ЄАЕС або Євратом)]. Суд призначає свого Секретаря (стаття 168 Договору про ЄЕС і стаття 140 Договору про ЄАЕС; див. також статтю 32с Договору про ЄОВС).

Кількість членів Суду поступово збільшувалась у відповідь на послідовні розширення Європейських Співтовариств. З січня 1973 року, дати приєднання Данії, Ірландії та Сполученого Королівства, до кінця 1980 року Суд складався з дев'яти суддів відповідно до кількості держав-членів. З приєднанням Греції в

січні 1981 року кількість суддів зросла до десяти, а потім до одинадцяти Рішенням Ради від 30 березня 1981 року; у 1986 році, коли Іспанія та Португалія приєдналися, їх кількість зросла до тринадцяти. У міру зростання обсягу роботи Суду паралельно збільшувалася кількість генеральних адвокатів, яка зросла до чотирьох у 1973 році, п'яти у 1981 році та шести у 1986 році.

На початку січня 1995 року, дати приєднання Австрії, Фінляндії та Швеції, Суд складався з п'ятнадцяти суддів, яким допомагали вісім генеральних адвокатів. Дев'ятий Генеральний адвокат обіймав посаду з 1 січня 1995 року по 6 жовтня 2000 року.

Ніщцький договір 2001 року ввів поняття «один суддя від кожної держави-члена» для визначення складу Суду [стаття 221 Договору про заснування Європейського Співтовариства (ЄС) і стаття 137 Договору про ЄАЕС]. Так, коли 10 нових держав приєдналися до Європейського Союзу в травні 2004 року (Чеська Республіка, Естонія, Кіпр, Латвія, Литва, Угорщина, Мальта, Польща, Словенія та Словаччина), кількість суддів досягла 25. З січня 2007 року та приєднання Болгарії та Румунії ця цифра зросла до 27.

Кількість генеральних адвокатів — на даний момент їх вісім — може бути збільшена, якщо про це попросить Суд, Рішенням Ради, прийнятим одноголосно (стаття 222 Договору про ЄС та стаття 138 Договору про ЄАЕС). П'ять посад генерального адвоката займають громадяни п'яти великих держав-членів (Німеччини, Франції, Іспанії, Італії та Сполученого Королівства); три заповнюються на ротаційній основі іншими державами-членами.

Судді та генеральні адвокати обираються з осіб, чия незалежність не викликає сумнівів і які володіють здібностями, необхідними для призначення на найвищі судові посади у відповідних країнах, або які є юрисконсультами з визнаною компетентністю. Вони призначаються за спільною згодою урядів держав-членів на шість років. Ця система призначення підкреслює незалежність Суду щодо інших установ. Кожні три роки відбувається часткова заміна суддів і генеральних адвокатів. Судді та генеральні адвокати, які вийшли на пенсію,

можуть бути призначені повторно (стаття 223 Договору про ЄС та стаття 139 Договору про ЄАЕС).

Коли Суд першої інстанції почав діяти у вересні 1989 року, він складався з 12 суддів, що на практиці означало по одному судді на державу-член. Кількість суддів було збільшено до 15 у 1995 році після приєднання Австрії, Фінляндії та Швеції.

Ніщський договір передбачає, що до складу Суду першої інстанції має входити «принаймні один суддя від кожної держави-члена» і додає, що «кількість суддів визначається Статутом Суду» (стаття 224 Договору ЄС та стаття 140 Договору про ЄАЕС). Оскільки цей Статут може бути змінений Радою одноголосно, у майбутньому можна буде збільшити кількість суддів без внесення змін до Договорів. Після розширення Європейського Союзу до 10 нових держав-членів у травні 2004 року Суд першої інстанції, як і Суд, складався з 25 суддів. З моменту приєднання Болгарії та Румунії в січні 2007 року Суд першої інстанції мав 27 суддів.

На відміну від Суду ЄС, Суд першої інстанції не має постійного корпусу генеральних адвокатів. Проте будь-який член Суду, крім його Голови, може бути запрошений для виконання функцій Генерального адвоката в конкретній справі. Під час пленарних засідань суду повинен допомагати генеральний адвокат. Суду, який засідає в палатах, може допомагати генеральний адвокат, якщо він вважає, що такий розгляд виправданий юридичною складністю справи або складністю фактів (можливість, яка рідко використовується на сьогоднішній день).

Ніщський договір запровадив можливість офіційного призначення генеральних адвокатів. Стаття 224 Договору про ЄС і стаття 140 Договору про ЄАЕС стверджують, що Статут Суду ЄС «може передбачати надання допомоги Генеральним адвокатам Суду першої інстанції».

Члени Суду обираються з числа осіб, чия незалежність не викликає сумнівів і які мають здібності, необхідні для призначення на високі судові посади. Таким чином, критерії дещо менш вимогливі, ніж для Суду ЄС. Вони, як і члени Суду ЄС, призначаються за спільною згодою урядів держав-членів на

шість років. Часткове оновлення відбувається кожні три роки. Члени, які виходять на пенсію, мають право на повторне призначення (стаття 224 Договору про ЄС та стаття 140 Договору про ЄАЕС).

Права та обов'язки членів юрисдикції Співтовариства визначені в Статуті Суду (стат. 2-8, стат. 47 і стат. 5 Додатку I).

Судді та генеральні адвокати Суду, а також судді Суду першої інстанції та Трибуналу цивільної служби зобов'язані перед тим, як приступити до своїх обов'язків, у відкритому судовому засіданні скласти присягу виконувати свої обов'язки неупереджено та сумлінно. і зберігати таємницю обговорень.

Одразу після складення цієї присяги вони повинні підписати декларацію, якою вони дають урочисте зобов'язання, що як під час, так і після завершення терміну повноважень, вони будуть поважати зобов'язання, що випливають з них, зокрема обов'язок поводитись сумлінно та розсудливо щодо прийняття певних призначень або переваг після того, як вони припиняють займати посаду.

Протягом усього періоду призначення вони не можуть займати жодних політичних чи адміністративних посад. Вони не можуть займатися будь-якою професійною діяльністю, незалежно від того, оплачувана чи неоплачувана, якщо тільки Рада не надає винятку.

Вони користуються імунітетом від судових переслідувань і продовжують користуватися імунітетом після припинення обіймання посади щодо дій, вчинених ними під час виконання службових обов'язків. Їхній імунітет може бути скасований лише Судом, який засідає у повному складі. Якщо кримінальне провадження порушено, суддя може бути засуджений у будь-якій державі-члені лише судом, уповноваженим судити членів найвищої національної судової влади.

Окрім звичайної заміни або смерті, обов'язки судді або генерального адвоката припиняються після відставки.

Члени юрисдикції Співтовариства можуть бути позбавлені посади або права на пенсію чи інші виплати замість неї, лише якщо, на одностайну думку

суддів і генеральних адвокатів Суду, вони більше не відповідають необхідним умовам або виконувати зобов'язання, що випливають з посади.

1.2. Еволюція правового статусу Суду Справедливості та Загального Суду Європейського Союзу

Визначною датою для майбутнього Європи стало 9 травня 1950 р., коли французький міністр закордонних справ Р. Шуман проголосив у своїй декларації ідею створення співтовариства, під контролем якого знаходилася б вугільна та сталеливарна промисловість держав-членів (Європейське співтовариство з вугілля та сталі). Французький проект був насамперед спрямований на інтеграцію Німеччини до спільної вузькосекторальної діяльності, що в подальшому не дало б змоги розв'язати новий воєнний конфлікт. Р. Шуман наголошував: «Французький уряд пропонує, щоб франко-німецьке виробництво вугілля і сталі в цілому було підпорядковане спільному Високому керівному органу, в рамках організації, відкритої для участі інших країн Європи... це забезпечить створення загальних підстав для економічного розвитку як першого кроку до федерації Європи...». На момент проголошення декларації не існувало конкретного проекту структури запропонованого співтовариства, окрім заснування Високого керівного органу. Це завдання було покладене на конференцію, яка почала свою роботу 20 липня 1950 р. та складалася із представників шести зацікавлених країн під головуванням Ж. Моне (J. Monnet), який і був, по суті, генератором ідеї спільної Європи. План Р. Шумана передбачав, що мають бути вжиті відповідні заходи для можливості оскарження рішень Високого керівного органу. Це положення і стало «ядром», на підставі якого був створений Суд справедливості, а також інші інститути Європейського співтовариства з вугілля та сталі (далі – ЄСВС). Під час конференції саме і ухвалювалися рішення зі створення відповідних установ для контролю Високого керівного органу було запропоновано дві моделі майбутньої судової установи ЄСВС. Перша модель була запропонована Ж. Моне і полягала в існуванні системи оскаржень рішень Високого керівного органу. За цією моделлю

держава-член або приватні підприємства могли направити запит до Високого керівного органу щодо перегляду легітимності прийнятого рішення. Якщо Високий керівний орган залишав рішення в силі, то позивач міг звернутися з апеляцією до непостійно діючого арбітражного суду, який міг би ухвалювати рішення лише стосовно порушень положень установчого договору, а в усіх інших випадках він міг виступати лише медіатором. Така пропозиція не була підтримана країнами Бенілюксу та Німеччиною, оскільки вона змальовувала таку інституційну картину, в якій Високий керівний орган мав доволі серйозні повноваження щодо впливу на економіки держав-членів, а механізми захисту від його діяльності були досить слабкими та звуженими. Тож держави вимагали серйозних як політичних, так і судових гарантій.

Ураховуючи таку позицію, була запропонована друга модель, розроблена німецькою стороною під головування В. Хальштайна (W. Hallstein) (який згодом став Першим головою Високого керівного органу). У ній визначалося створення постійно діючої судової установи, в рамках юрисдикції якої можна було оскаржити рішення або дію чи бездіяльність Високого керівного органу як державами-членами, так і приватними особами, хоча із певними обмеженнями. Ця модель задовольнила і країни Бенілюксу [1, с. 49].

Результатом переговорного процесу стало ухвалення у серпні 1950 р. Меморандуму щодо інституційних питань, у якому вже йшлося про заснування постійного Суду справедливості, який був покликаний збалансувати діяльність виконавчого органу, наділеного широкими компетенціями. Функції, які покладалися на новий Суд, кардинально відрізнялися від існуючих на той час міжнародних судових інститутів, оскільки його юрисдикція виходила за межі спорів між державами, які за своїм характером є суто міжнародними, публічними. У випадку Суду справедливості ЄСВС під його юрисдикцію підпадав захист державчленів, а також прав приватних осіб від дій Високого керівного органу. Як характеризує його А. Боєргер-де Шмедт (A. Boerger-De Smedt), це був більше, ніж міжнародний Суд, але не зовсім і конституційний; переважно він був адміністративним Судом, що уповноважений забезпечувати

стримування Високого керівного органу у межах своїх повноважень, наданих Договором про ЄСВС [2, с. 127]. Французька делегація намагалася звузити пропозиції Німеччини та країн Бенілюксу й не включила пропозицію щодо наділення Суду можливістю скасовувати акти через їх негативні соціально-економічні наслідки для держав-членів, але цей варіант був відхилений, оскільки зазначена функція покладалася на Раду міністрів та її можливості вступати у переговорний процес із Високим керівним органом і доносити до нього позицію й інтереси держав-членів щодо проектів майбутніх актів.

Введення принципу наданих повноважень новим Судом було важливим кроком у забезпеченні правової впевненості та суверенітету держав-членів в структурі ЄСВС. Цей принцип, який вимагає від Суду діяти строго в межах делегованих йому повноважень, є ключовим для запобігання неправомірному розширенню влади на рівні наднаціональної організації. Таким чином, він не лише сприяє дотриманню правил, визначених у Договорі, але й грає роль захисника суверенних прав держав, убезпечуючи їх від можливого домінування інституцій ЄСВС. Це демонструє, що новий Суд створений як інструмент контролю і забезпечення балансу між повноваженнями інститутів та інтересами держав-членів, відповідаючи основним очікуванням щодо його ролі у міжнародній організації [3, с. 88]. На той момент ще не існувало амбітних планів щодо створення конституційного правопорядку в межах співтовариства, але в подальшому практика Суду докорінно змінить цю ситуацію.

Наступним етапом на шляху європейської інтеграції було підписання 25 березня 1957 р. шістьма державами – засновницями ЄСВС двох Римських договорів (набули чинності 1 січня 1958 р.), на укладення яких спонукали певні успіхи інтеграції в рамках ЄСВС та бажання поширити її на більш широке коло секторів економіки. Ж. Моне пропонував різні варіанти секторальної інтеграції, якої могла б потребувати Європа. Група експертів під головуванням міністра закордонних справ Бельгії П.-Г. Спаака (P.-H. Spaak) розпочала роботу над пропозиціями. Вона мала визначити, який сектор інтеграції обрати та збудувати інституційну структуру організацій. Експерти дійшли висновку, що слід

створювати загальний спільний ринок, а не рухатися у напрямі секторальної інтеграції, але при цьому будь-якими способами уникали згадок про наднаціональність майбутніх інтеграційних організацій. У результаті з підписанням Римських договорів були створені Європейське економічне співтовариство (далі – ЄЕСПВ) та Європейське співтовариство з атомної енергії (далі – Євратом).

Початкова політика, за якою лише держави-члени та Комісія мали право подавати позови проти держав-членів за порушення зобов'язань за Договором про ЄЕСПВ, була зумовлена необхідністю забезпечення офіційного захисту інтересів приватних осіб на вищому рівні. Цей підхід відображав побоювання щодо прямого залучення приватних осіб у судові процеси, що могло б перевантажити Суд і створити складності у взаємодії з державами-членами. Проте, справа *Van Gend en Loos* стала каталізатором для зміни цього підходу, оскільки показала обмеження такої політики і потребу в активнішому захисті прав індивідів. Це змусило Суд переглянути свою практику та знайти нові методи забезпечення прав приватних осіб, що відповідає загальним принципам справедливості та доступності юридичного захисту.

Взагалі право подавати позови проти держав-членів щодо невиконання зобов'язань за Договором про ЄЕСПВ було надано лише державам-членам та Комісії. Це право не було поширене на приватних осіб, оскільки робоча група під час розробки проекту Договору про ЄЕСПВ вирішила, що існує презумпція того, що Комісія має обов'язок щодо захисту прав та інтересів приватних осіб від неправомірних дій держав-членів стосовно інтеграційних правовідносин, отже, при виявленні такого порушення Комісія має самостійно ініціювати позов у Суді за ст. 169 Договору про ЄЕСПВ. У майбутньому Суд ухвалить принципове рішення у справі *Van Gend en Loos*, у якій ця позиція буде визнана такою, що суперечить правовим основам, а це, у свою чергу, змусить Суд шукати нові підходи до захисту прав приватних осіб, про що буде йтися далі.

Юрисдикція Суду справедливості ЄЕСПВ і Євратому щодо надання висновків про міжнародні угоди є важливим механізмом забезпечення

юридичної відповідності цих угод положенням установчих Договорів. Ця процедура не тільки гарантує, що угоди не порушують існуючі норми і принципи, закладені в Договорах, але й слугує інструментом превентивного контролю, що запобігає можливим конфліктам на міжнародній арені, пов'язаним з невідповідністю угод. Це підкреслює роль Суду як ключового органу в забезпеченні правової ясності та стабільності в зовнішніх відносинах Співтовариства, зміцнюючи його юридичну та інституційну структуру.

Розширення юрисдикції Суду мали місце і в інших справах. Відповідно до ст. 104 Договору про Євратом Високий керівний орган міг звернутися до Суду для того, щоб отримати висновок про відповідність угод або контрактів, які укладаються приватними особами з третіми державами, міжнародними організаціями або з громадянами третіх держав. Суд також отримав юрисдикцію у справах, що стосувались позадоговірної відповідальності двох нових співтовариств, тобто відшкодування будь-яких збитків, завданих їх інститутами та службовцями при виконанні своїх зобов'язань приватним особам (ст. 178 Договору про ЄЕСпв та ст. 151 Договору про Євратом). Юрисдикція Суду поширилася також на спори між ЄЕСпв/Євратомом та його службовцями (ст. 179 Договору про ЄЕСпв, ст. 152 Договору про Євратом), ухвалення рішень відповідно до арбітражних застережень, що містяться в контрактах, укладених співтовариствами (ст. 181 Договору про ЄЕСпв, ст. 153 Договору про Євратом), а також на спори, які стосуються діяльності Європейського Інвестиційного Банку (далі – ЄІБ) (ст. 180 Договору про ЄЕСпв). Щодо останньої групи спорів, то вони могли стосуватися: виконання державами-членами своїх зобов'язань за Статутом ЄІБ та заходів, ухвалених Радою керуючих або Радою директорів ЄІБ. Розширення сфери юрисдикції Суду відразу позначилося на кількості справ, що надходили до нього. Якщо у 1957 р. до Суду надійшло лише 19 справ, то після набуття чинності Договору про ЄЕСпв у 1958 р. їх надійшло вже 43.

Украй важливим для європейської інтеграції було створення у 1993 р. ЄС на підставі Маастрихтського договору [4, с. 131]. Цей Договір заклав нові організаційні рамки для співробітництва держав-членів співтовариств –

Європейський Союз. ЄС включив у себе, окрім предметної компетенції трьох співтовариств, які так само продовжували діяти, ще й дві нових компетенції, що в теорії прийнято називати опорами: спільну зовнішню політику і політику безпеки (Друга опора, яка регламентується Розділом V Договору про ЄС) та співробітництво в галузі правосуддя і внутрішніх справ (Третя опора, яка регламентується Розділом VI Договору про ЄС). Три вже існуючі співтовариства колективно склали Першу опору.

Структура Європейського Союзу, яка складається з трьох "опор", ілюструє комплексний підхід до інтеграції та співпраці між державами-членами. Перша опора, яка базується на наднаціональних принципах, демонструє глибоку інтеграцію у таких сферах, як економіка та внутрішній ринок. В той час як Друга та Третя опори, зосереджені на міждержавному співробітництві, зберігають суверенітет держав у сферах зовнішньої політики та внутрішніх справ. Ця гібридна структура дозволяє ЄС ефективно поєднувати переваги інтеграції з повагою до національної автономії держав-членів, водночас забезпечуючи гнучкість у відповіді на різноманітні виклики, які стоять перед Союзом на міжнародній арені.

Наступним етапом реформи ЄС, який мав вплив на побудову судової системи, був Ніщський договір про внесення змін та доповнень до ДЄС, Договорів про заснування ЄСПв та деяких пов'язаних з ними актів, який набув чинності 1 лютого 2003 р. [5, с. 351]. Він передбачав можливість створення при СПІ спеціалізованих судових палат з окремих видів позовів або проваджень в особливих галузях. 2 листопада 2004 р. було прийняте рішення про створення Трибуналу з питань цивільної служби ЄС, що, природно, призвело до нового перерозподілу юрисдикції судової системи ЄС. З того часу, як Трибунал приступив до виконання своїх повноважень і до вересня 2016 р. він ухвалив 1549 рішень, 151 з яких були передані від СПІ у 2005 р. при передачі юрисдикції. Відтоді в рамках ЄС розпочала діяти триланкова судова система.

Еволюцію судової системи ЄС, не можна не наголосити на спробі кардинально змінити картину перерозподілу компетенцій між державами-

членами та підписаний 29 жовтня 2004 р. Договір про Конституцію для Європи. Цей Договір мав надати ЄС, який з'являвся у новому форматі, значно більше коло суверенних повноважень, які держави-члени йому передавали. Але ратифікаційний процес у державах-членах не був успішний і цей проект не був втілений життя [6, с. 164]. Разом з тим 1 грудня 2009 р. певні ідеї, закладені в проект Конституції для Європи, були втілені із набуттям чинності Лісабонської угоди. Це була найновітніша реформа ЄС, яка зробила його більш демократичною, ефективною, прозорою та простішою для розуміння організацією. Так, ЄС отримав правосуб'єктність, було скасовано поділ на опори та більш чітко проведений розподіл компетенцій між державами-членами та Союзом [7, с. 697].

Стосовно реформи судової системи, то за Лісабонським договором було введено таке комплексне поняття, як Суд справедливості Європейського Союзу, яке характеризує всю судову систему ЄС і включає в себе три ланки: Суд справедливості, Загальний суд та спеціалізовані суди (ст. 19 ДЄС).

1.3. Функції, структура та правові засади регламентації Суду Європейського Союзу

Основне завдання Суду ЄС лежить у площині першого стовпа - права Співтовариств, хоча і в рамках третього стовпа існує можливість прийняття попередніх рішень. Оскільки рішення Суду ЄС у більшості випадків стосуються права Співтовариств, я зосереджуся на правовій системі ЄК. Правова система Євратому подібна до правової системи ЄС, тому я не розглядатиму її окремо [8, с. 1673].

Лісабонський договір, який набуде чинності 1 грудня 2009 року, змінить цю структуру: Відповідно до нього існують два договори; колишній Договір про ЄС змінюється в багатьох пунктах і містить фундаментальні правила ЄС і називається Договором про Європейський Союз (далі: ДЄС новий). Колишній

Договір про заснування Європейського Союзу також змінений у багатьох аспектах і тепер називається Договором про функціонування Європейського Союзу (далі - ДФЄС).

Новий ЄС, створений за цією новою структурою, є правонаступником ЄК; Другий і Третій стовпи інтегровані в структури нового ЄС; однак деякі інституційні особливості старої структури залишаються, особливо в тому, що стосується законотворчості та судового контролю. Лише Євратом залишається поза межами цієї нової структури і залишається окремою міжнародною організацією.

Право Співтовариств багато в чому відрізняється від традиційного міжнародного права; про це свідчать правила створення вторинного права Співтовариств, яке в більшості випадків створюється рішенням більшості; крім того, особливий характер права Співтовариств проявляється в наступних фактах:

- право Співтовариств діє безпосередньо в державах-членах, не потребуючи жодного додаткового
- національного правового акта для його інкорпорації в національне законодавство;
- правила ЄС можуть застосовуватися безпосередньо, якщо вони є достатньо чіткими, точними і безумовними для того, щоб їх можна було розглядати в суді; це зазвичай називається прямою дією;
- національні суди, а також національні адміністративні органи зобов'язані негайно застосовувати положення прямої дії права ЄС у справах, що розглядаються ними, і повинні ігнорувати будь-яке національне законодавство, яке може перешкоджати застосуванню права ЄС. Це верховенство застосовується до всього права ЄС незалежно від його рангу, повинно виконуватися всіма національними установами, а не лише судами, і стосується всього національного законодавства, навіть конституційного права.

Ці принципи не будуть змінені Лісабонським договором; особливо це стосується принципу верховенства: Цей принцип прямо не включений до нових договорів; однак у Декларації № 17 чітко зазначено, що принцип верховенства,

який у цій декларації називається приматом в інтерпретації Суду ЄС, буде діяти і для нових договорів та правових актів, створених на їхній основі. Основна відмінність полягає в тому, що ці принципи тепер застосовуються до права Союзу.

Що стосується джерел права ЄС, то можна виділити дві сфери правових норм, а саме: первинне право Співтовариства та вторинне право співтовариства.

Основний закон є найвищим джерелом права в ЄС. Багато норм Основного закону мають пряму дію, особливо основні економічні свободи. Первинне право складається з договорів про заснування ЄС і Євратому та всіх поправок, внесених до цих договорів; після Лісабонського договору з нього виходять новий Договір про Європейський Союз і Договір про заснування Європейського Союзу (і, звичайно ж, Договір про Євратом). Нова Хартія про основні права не включена до нових договорів, але відповідно до ст. 6 Договору про заснування Договору вона має таку ж юридичну силу, як і самі договори, а це означає, що вона також є частиною первинного права.

Неписані правила, які були розроблені в рамках юрисдикції Суду ЄС і включають загальні принципи, наприклад, основні права та загальні принципи адміністрування, такі як принципи пропорційності, законних очікувань, недискримінації та прозорості.

Вторинне право включає всі акти, створені інституціями ЄС на основі первинного права. Основні джерела вторинного права перелічені в ст. 249 Договору, але цей перелік не є вичерпним, оскільки існують також інші "неперелічені" джерела вторинного права. Найважливішими з них є

Регламенти, які є безпосередньо обов'язковими для всіх держав-членів і мають пряму дію в межах держав-членів (ст. 249 2 ДЄС).

Директиви, які є обов'язковими для держав-членів щодо цілей, які мають бути досягнуті, але залишають відкритою форму та спосіб імплементації на розсуд держав-членів (ст. 249 3 ДЄС).

Індивідуальні рішення є обов'язковими для тих, кому вони адресовані (ст. 249 4 ДЄС).

Інші односторонні акти, такі як рекомендації та висновки.

Міжнародні угоди: У багатьох випадках ЄК має повноваження укладати міжнародні договори, які є обов'язковими для держав-членів; у цих випадках держави-члени делегували свої договірні повноваження ЄК.

Лісабонський договір суттєво не змінює цю систему; колишня ст. 249 Договору про заснування ЄС стала ст. 288 ДФЄС; як і в попередній редакції, перелік, наведений у цій статті, не є вичерпним. Характер цих правових актів не зміниться порівняно зі старими договорами. Єдина велика зміна полягає в тому, що правові акти другого і третього стовпів (які тут не розглядаються) скасовуються відповідно до їх інтеграції в новий ЄС.

Розглядаючи організацію судових установ, слід відмітити ст. 7 Договору про заснування Європейського Союзу одним з інститутів ЄС є Суд. Ця інституція складається з трьох юрисдикційних органів:

- Суду Європейських Співтовариств
- Європейського суду першої інстанції (СЄС)
- Судові колегії, які можуть бути створені за рішенням Ради.

Лісабонський договір не змінює цю організацію, але використовує нові назви: Судова установа в цілому тепер називається Судом Європейського Союзу; Суд ЄС буде називатися Судом справедливості, Суд загальної юрисдикції СЄС, а колегії - спеціалізованими судами (ст. 19 Договору про Європейський Союз). Ці спеціалізовані суди створюватимуться Європейським Парламентом та Радою за звичайною законодавчою процедурою (ст. 257 1 ДФЄС).

Суд ЄС є найвищою судовою інстанцією ЄС і знаходиться в Люксембурзі. Він має право вирішального голосу в питаннях права ЄС з метою забезпечення його однакового застосування в усіх державах-членах ЄС.

До складу Суду ЄС входить по одному судді від кожної країни-члена; наразі він складається з 27 членів. Суду ЄС допомагають вісім генеральних адвокатів. Судді та Генеральні адвокати призначаються за згодою урядів держав-членів строком на шість років. Цей термін може бути продовжений. Призначення та перепризначення суддів відбувається поетапно, таким чином, що кожні три

роки відбувається часткова заміна суддівського корпусу. На практиці кожна держава-член висуває кандидатуру судді, яка потім узгоджується з усіма іншими державами-членами. Держави-члени зазвичай обирають своїх власних громадян, хоча це прямо не передбачено. Заміна генеральних адвокатів відбувається поетапно, таким чином, кожні три роки відбувається часткова заміна чотирьох генеральних адвокатів [9, с. 175].

Судді та Генеральні адвокати повинні обиратися з числа експертів у галузі права, незалежність яких не викликає сумнівів і які мають кваліфікацію, необхідну для призначення до найвищих судових органів у своїх країнах, або мають визнаний авторитет.

Стаття 223 Договору також передбачає призначення Секретаря Суду ЄС строком на шість років, який займається організаційними та процедурними питаннями.

Голова Суду ЄС обирається суддями з числа суддів строком на три роки з правом переобрання. Він головує на слуханнях і нарадах повного складу Суду або Великої палати, керуючи як судовими справами, так і адмініструванням. Він також розподіляє справи між палатами для розгляду і призначає суддів-доповідачів.

ЄСП засідає в палатах, що складаються з трьох або п'яти суддів; на вимогу держави-члена або інституції ЄС рішення приймається Великою палатою, що складається з 13 суддів. У певних випадках, перелічених у Статуті Суду ЄС, він приймає рішення на пленарному засіданні. Рішення приймаються простою більшістю голосів.

Генеральні адвокати є повноправними членами Суду. Їхнім найважливішим завданням є підготовка обґрунтованих подань, тобто письмових висновків у справі, до того, як Суд ЄС прийме рішення; однак вони не повинні брати участь у кожній справі, що розглядається Судом ЄС, тому Статут Суду ЄС визначає, в яких випадках вони беруть участь.

У мотивованому поданні Генерального адвоката викладається його розуміння справи та надаються рекомендації ЄСП щодо її вирішення. Цей

висновок не є обов'язковим для Суду ЄС, хоча в більшості випадків Суд ЄС його дотримується.

Процедура діяльності Суду ЄС регулюється договорами, Статутом Суду ЄС та його регламентом, який він сам собі ухвалив відповідно до ст. 223 Договору про заснування ЄС [10].

Лісабонський договір не змінює цю організацію; єдиною відмінністю є те, що ст. 255 ДФЄС передбачає створення колегії з семи членів (що складається, зокрема, з колишніх членів Суду ЄС, Суду загальної юрисдикції або національних судів), яка має надати висновок щодо придатності кандидатів для членства в Суді. Статут Суду Європейського Союзу міститься в Протоколі № 3 до Договору про заснування Європейського Союзу.

Склад та організація СЗЮ подібні до Суду ЄС, з тією лише різницею, що до його складу входить щонайменше один суддя від кожної держави-члена, тому кількість суддів може бути більшою, ніж держав-членів. Наразі він також складається з 27 суддів. Договір про ЄС не передбачає посади генерального адвоката, однак судді Суду можуть бути призначені на посаду генерального адвоката. СЗЮ також засідає в палатах.

Процедура регулюється Договором про заснування ЄС, Статутом Суду ЄС та Регламентом ССІ, який прийняв ССІ.

СЗЮ працює як інстанція другого рівня по відношенню до Трибуналу ЄС з питань державної служби. Його повноваження як першої інстанції частково регулюються Договором про ЄС, додаткові повноваження можуть бути встановлені Статутом Суду ЄС. Компетенція СЗЮ включає, наприклад, такі повноваження:

- позови про скасування (проти актів інститутів ЄС)
- позови про бездіяльність (проти бездіяльності інститутів ЄС)
- позови про відшкодування шкоди (про відшкодування шкоди, заподіяної незаконною поведінкою з боку інститутів ЄС).

ДФЄС також дозволяє встановити компетенцію СЗЮ щодо прийняття попередніх рішень у конкретних сферах, викладених у Статуті Суду ЄС. До цього часу така компетенція не була встановлена.

Європейський союз також передбачає створення судових колегій для вирішення на першій інстанції певних класів справ або процедур у конкретних сферах. Єдиний такий колегіум, який існує зараз, - це Європейський суд з публічної служби. Він вирішує спори між Співтовариствами та їхніми державними службовцями щодо трудових відносин. Лісабонський договір не змінює цієї системи, лише перейменовує ці колегіуми у "спеціалізовані суди"; положення, що стосуються Суду з публічної служби, містяться у Протоколі № 3 щодо Статуту Суду Європейського Союзу.

Наступним слід розглянути компетенцію Європейського суду. Основне правило щодо компетенції Суду міститься у статті 220 Договору про ЄС, яка передбачає: "Суд Європейського Союзу і Суд Першої Інстанції, кожний в межах своєї компетенції, забезпечують, щоб при тлумаченні та застосуванні цього Договору дотримувалось право..." [11, с. 78].

Це положення не повністю відображає суть, оскільки судам необхідно забезпечувати правильне тлумачення та застосування не лише цього договору, а всього спільнотового права, включаючи вторинне законодавство та недруковані загальні принципи. Проте, компетенція судів (ЄСС, КФІ, панелей) обмежена спільнотовим правом. Суд ЄС не має права розглядати тлумачення або валідність національного права держав-членів. Щодо права ЄС поза першим стовпчиком, суди мають лише дуже обмежені компетенції.

Огляд компетенцій Європейського Суду зазначає різноманітність справ, які до нього належать. Як вже згадувалося раніше, у деяких з цих випадків компетенцію для рішень на першій інстанції було передано (Генеральному суду) або Європейському Суду з Публічної Служби, тому Європейський Суд діє тільки як апеляційний суд. Лісабонський договір не змінить цих компетенцій. Найважливіші компетенції цих судів можна узагальнити наступним чином:

Позови за невиконання зобов'язань: Європейський Суд може визначити, чи виконує держава-членка свої зобов'язання згідно з правом Співтовариства (ст. 226, 227 Договору про ЄС). Якщо Європейський Суд встановлює порушення, держава-членка повинна негайно припинити порушення. Якщо вона цього не робить, це вже становить нове порушення. Якщо Європейський Суд визнає, що держава-членка не виконала його рішення, він може накласти фінансове покарання на державу-члена (ст. 228 Договору про ЄС). Це вже сталося кілька разів; наприклад, коли ця процедура була застосована вперше, Європейський Суд наклав на Грецію покарання у розмірі 20 000 євро на день за період, поки Греція не виконає рішення Європейського Суду.

Позови на скасування: За допомогою позову на скасування заявник просить скасувати заходи (регулятивний акт, директиву чи рішення), прийняті органом ЄС через порушення Договору про ЄС. Якщо встановлено порушення, захід повинен бути визнаний недійсним (ст. 230, 231 Договору про ЄС).

Позови за невиконання: Позови за невиконання дозволяють перевірити невиконання дій з боку інституції ЄС (ст. 232 Договору про ЄС).

Заяви на компенсацію на підставі позаумовної відповідальності: ЄС також дозволяє подання позовів про відшкодування на підставі позаумовної відповідальності за збитки, заподіяні інституціями або службовцями ЄС у виконанні своїх обов'язків (ст. 235, ст. 288 2)

Апеляції та перегляди: Проти рішень та розпоряджень апеляції можуть бути подані до Європейського Суду, але лише з питань права. Якщо апеляція має підстави, Європейський Суд скасовує рішення КФІ. Рішення КФІ щодо апеляцій проти рішень Європейського Суду з Публічної Служби можуть бути переглянуті Європейським Судом лише у виняткових випадках.

Усі процедури перед ЄСС складаються з письмової стадії та, як правило, усної стадії відкритого судового засідання. Однак існують певні відмінності між зверненнями для отримання попередніх рішень та іншими справами (прямими позовами).

Особлива проблема виникає з того факту, що немає однієї загальної мови для провадження перед ЄСС. Прямі позови можуть бути подані будь-якою з 23 офіційних мов ЄС; в процедурах, що стосуються попередніх рішень, мова, використовувана в процедурі, - це мова національного суду, який звернувся до ЄСС. Усної стадії на слуханнях одночасно інтерпретуються. Розгляд справ суддів проводиться французькою мовою без перекладачів [12, с. 60].

У всіх випадках призначається суддя-доповідач та генеральний адвокат, відповідальні за контроль за ходом справи, яких призначають відповідно Президент та Перший генеральний адвокат.

Після закриття письмової процедури сторонам пропонується висловити, чи із яких причин вони бажають проведення слухання. ЄСС вирішує, після прочитання звіту судді-доповідача і вислуховування думки генерального адвоката, чи необхідні попередні дослідження, який тип формації слід призначити для справи та чи має відбутися слухання.

Якщо передбачається слухання, справа обговорюється публічно. Після слухання генеральний адвокат висловлює свою думку перед ЄСС відкрито в судовій залі. У випадках, коли ЄСС вважає, що вони не породжують нових правових питань, ЄСС може вирішити винести рішення без думки.

Судді розглядають справу на підставі проекту рішення судді-доповідача. Кожен суддя формації може запропонувати зміни. Рішення ЄСС приймаються більшістю голосів, і немає можливості подавати відмінні думки.

Рішення та думки генеральних адвокатів стають доступними на сайті суду в день їх проголошення або вручення. Зазвичай вони пізніше публікуються в Європейських звітах судових рішень.

Окрім цієї звичайної процедури існують деякі спеціальні процедури:

Якщо запит для попереднього рішення стосується питання, щодо якого ЄСС вже вирішував або якщо немає розумних сумнівів, як вирішити питання, або де рішення можна вивести із існуючої судової практики, ЄСС може видати своє рішення з мотивованим розпорядженням, зокрема, посиляючись на

попереднє рішення, що стосується цього питання або відповідний судовий практики.

У спрощеній процедурі ЄСС може дати свої рішення швидко в надзвичайних випадках, скорочуючи терміни та пропускаючи певні етапи під час процедури. Таку процедуру також можна використовувати для звернень для отримання попередніх рішень.

Позови перед ЄСС не мають автоматичного призупинного ефекту; однак сторони можуть шукати призупинення дії заходів або інших тимчасових наказів, необхідних для запобігання серйозним та невідновним шкодам.

Оскільки право Співтовариства в основному застосовується національними органами та судами, важливо забезпечити однакове тлумачення та застосування права Співтовариства. Пряме оскарження національних рішень до суду ЄС не є можливим, оскільки це знизило б статус національних вищих судів. Договір про ЄС вирішує цю проблему через введення інституту попередніх рішень, тим самим створюючи систему тісної співпраці між національними судами та ЄСС: рішення на національному рівні все ще лежить виключно на національних судах, не передбачено апеляцій на рішення вищих судів до ЄСС. Однак, якщо у процедурі перед національним судом виникає питання щодо дійсності або тлумачення права Співтовариства, суд може, і у деяких випадках зобов'язаний, звернутися з питанням до ЄСС; відповідь, надана ЄСС, обов'язкова для національних судів. Завдяки цій проміжній процедурі ексклюзивне право вирішення питань тлумачення та дійсності права Співтовариства залишається за ЄСС, водночас рішення справи все ще лежить на національних судах. У цій системі національні суди сьогодні можуть розглядатися як здійснювачі права Співтовариства та частина європейської судової ієрархії з ЄСС, який знаходиться на вершині. Ця система не змінюється в новому ЄС; навпаки, ст. 19 2 нового ТДЄ наголошує на необхідності ефективного захисту прав, наданих законодавством Союзу на національному рівні [13, с. 12].

Ця система також є однією з причин, чому ЄСС (а тепер і ст. 19 2 нового ТДЄ) вимагає ефективного судового захисту в усіх питаннях права Співтовариства: це означає, що потрібно забезпечити доступ до суду, який має можливість чи навіть зобов'язаний звернутися до ЄСС з питанням про попереднє рішення. Таким чином, ефективний судовий контроль є інтерфейсом між національною реалізацією права Співтовариства та європейською юрисдикцією.

Основне положення, що стосується попередніх рішень, міститься в ст. 234 Договору про ЄС, яке звучить наступним чином:

ЄСС має юрисдикцію вирішувати попередні питання, що стосуються тлумачення цього Договору;

дійсності та тлумачення актів інституцій Співтовариства та Європейського центробанку;

тлумачення статутів органів, утворених актом Ради, якщо це передбачено цими статутами.

Якщо таке питання виникає перед будь-яким судом чи трибуналом держави-члена, цей суд чи трибунал може, якщо вважає, що рішення по цьому питанню необхідне для того, щоб дати вирок, звернутися до ЄСС з проханням дати на нього вирішення.

Якщо таке питання виникає у справі, що розглядається перед судом чи трибуналом держави-члена, рішення якого не підлягають скасуванню згідно з національним правом, цей суд чи трибунал повинен передати це питання до ЄСС. Окрім цього центрального положення, є спеціальні положення щодо попередніх рішень у певних областях, зокрема стосовно віз, притулку, імміграції та інших політик щодо вільного пересування осіб (ст. 68 Договору про ЄС) та ст. 35 ТДЄ стосовно третього стовпа; я сфокусуюсь тут тільки на ст. 234 Договору про ЄС, оскільки проблеми, порушені цим положенням, також виникають у цих спеціальних процедурах. Договір Лісабону скасовує ці спеціальні положення, надаючи Європейському суду повну юрисдикцію стосовно Сфери свободи, безпеки та правосуддя.

Правова база ЄСС

- Стаття 19 Договору про Європейський Союз [14], статті 251-281 Договору про функціонування Європейського Союзу [15], стаття 136 Договору про Євратом і Протокол № 3, який додається до Договорів про Статут Суду Європейського Союзу («Статут») [16];

- Регламент (ЄС, Євратом) 2015/2422 Європейського Парламенту та Ради від 16 грудня 2015 року про внесення змін до Протоколу № 3 про Статут Суду Європейського Союзу [17];

- Бюджет ЄС (розділ 4).

Один суддя на державу-член (27). Суду допомагають 11 генеральних адвокатів. Судді Суду обирають зі свого складу Голову та Віце-президента на трирічний термін з можливістю переобрання.

Судді та генеральні адвокати повинні володіти кваліфікацією, необхідною для призначення на найвищі судові посади у відповідних країнах, або бути визнаними експертами з права;

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВИЙ СТАТУС СУДДІВ ТА КОМПЕТЕНЦІЯ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

2.1. Вимоги, призначення та повноваження до суддів і генеральних адвокатів

На сьогоднішній день представники урядів держав-членів було призначено сім суддів Загального суду.

Пан Марк Єгер і пан Дін Шпільман (Люксембург), а також пані Мірела Станку та пан Іон Галеа (Румунія) були повторно призначені суддями Загального суду. Пан Стівен Вершуур (Нідерланди) був призначений суддею Загального суду на перший термін повноважень. Ці призначення призначені на термін повноважень, який починається 1 вересня 2022 року і закінчується 31 серпня 2028 року. Вони є частиною часткового оновлення Генерального суду, яке відбудеться у 2022 році та стосується посад 26 суддів.

Пані Беатрікс Річіова (Словаччина) була призначена суддею Загального суду на період з дати набрання чинності Рішення про призначення до 31 серпня 2022 року. Це призначення було здійснено в контексті вакантної посади, пов'язаної з частковим поновленням Загальний суд 2016 року.

Пан Тіхамер Тот (Угорщина) був призначений суддею Загального суду після смерті пана Барни Берке. Пан Тот був призначений на решту терміну повноважень пана Берке, тобто до 31 серпня 2022 року [18].

Суд Європейського Союзу складається з двох судів: Суду ЄС та Загального суду.

Судді та генеральні адвокати призначаються за спільною згодою урядів держав-членів після консультації з колегією, відповідальною за надання висновку щодо придатності потенційних кандидатів для виконання відповідних обов'язків.

Вони обираються з числа осіб, чия незалежність не викликає сумнівів. Для призначення до Суду ЄС кандидати повинні володіти кваліфікацією, необхідною для призначення у відповідних країнах на найвищі судові посади, або бути юрисконсультами з визнаною компетентністю. Для призначення до

Генерального суду вони повинні володіти здібностями, необхідними для призначення на високі судові посади.

Судова влада здійснює повноваження, які впливають на життя і свободи окремих громадян. Ефективно функціонуюча судова система має важливе значення для верховенства права та захисту основних прав. Для доброчесного виконання своїх функцій судді повинні бути професійно компетентними, політично неупередженими та незалежними від неправомірного впливу з боку виконавчої, законодавчої влади чи інших впливових державних або приватних інтересів.

Для того, щоб судові органи здійснювали свої повноваження таким чином, щоб зберігати і не підривати демократичну легітимність, вони повинні розуміти і формулювати основні цінності суспільства, реагувати на громадську думку і бути підзвітними у такий спосіб, щоб забезпечити дотримання стандартів професіоналізму і доброчесності.

При формуванні судової влади необхідно збалансувати та узгодити дві потенційно протилежні потреби: по-перше, забезпечити незалежність судової влади від втручання виконавчої влади, партійного тиску та впливових інтересів, а по-друге, підтримувати оперативність, професійні стандарти та особисту доброчесність суддів. Як зазначає Гінзбург (2003: 42), "механізми призначення покликані ізолювати суддів від короткострокового політичного тиску, але при цьому забезпечити певну підзвітність".

Тому в цьому посібнику розглядається, як правила, процеси та механізми призначення суддів, закріплені в конституції, законах та традиційній практиці, сприяють досягненню цих цілей.

Хоча існує багато винятків і гібридів, більшість правових систем світу належать або до системи континентального права, або до системи загального права. Ці дві правові сім'ї діють на основі різних припущень, а отже, надають розробникам конституцій різні можливості та обмеження щодо механізмів призначення суддів. Наприклад, у системах континентального права судді, як правило, належать до професійної ієрархії, яка багато в чому нагадує корпус

державних службовців, до якого їх набирають у відносно молодому віці, як правило, за результатами конкурсного іспиту, а іноді ще під час проходження вищої юридичної підготовки. У деяких країнах континентального права нормою є те, що судді проводять всю свою кар'єру в судовій системі, в той час як в інших країнах судді можуть переходити з судової служби в прокуратуру.

Натомість судді в системах загального права, як правило, призначаються з-поміж старших юристів, які займаються приватною практикою. Вони призначаються на посаду на знак визнання їхніх досягнень у галузі права, але переважно шляхом визнання колег, а не за результатами конкурсного іспиту.

Незалежність суддів можна розуміти як частину схеми поділу влади, що гарантує верховенство права. На найпростішому рівні це вимагає інституційного відокремлення судових органів від органів виконавчої влади (Plank 1996), таким чином, щоб при "визначенні цивільних прав і обов'язків або будь-яких інших питань, що стосуються Кожен має право при встановленні обґрунтованості будь-якого кримінального обвинувачення, висунутого проти нього, на справедливий і публічний розгляд його справи ... незалежним і безстороннім судом" (стаття 6 Європейської конвенції з прав людини). Незалежність може бути скомпрометована, якщо виконавча влада може втручатися в судові процеси на власний розсуд, скасовувати чи ігнорувати судові рішення або створювати спеціальні суди під власним контролем.

Незалежність суддів можна також розглядати як свободу судді від страху, примусу, винагороди або будь-якого іншого неправомірного впливу, що може спотворити його дії. У найбільш деспотичних державах судді можуть побоюватися за своє життя, якщо вони відхиляться від волі можновладців. Однак, навіть не вдаючись до кривавої чистки суддів, існує багато менш радикальних засобів, за допомогою яких уряди можуть зробити судову владу слухняною і підпорядкованою виконавчій владі. Наприклад, виконавча влада може мати право призначати і звільняти суддів за власним бажанням, змінювати їхню заробітну плату, змінювати їхні можливості для подальшого просування по службі або довільно переводити їх з одного суду до іншого.

Окрім таких систематичних заперечень суддівської незалежності, неупередженість суддів у конкретній справі також може бути скомпрометована, якщо, наприклад, суддя раніше виступав прокурором у цій же справі або має особисті контакти з однією зі сторін. "Отже, незалежність суддів вимагає, щоб правова система захищала суддів від урядового, ділового, особистого чи соціального тиску, який може змусити суддю відхилитися від свого тлумачення та застосування закону".

Для забезпечення ефективності своїх рішень судова влада потребує легітимності - тобто широкого визнання того, що вона має право та обов'язок ухвалювати судові рішення. Незалежність судової влади від інших інституцій та інтересів є передумовою такої легітимності, але сама по собі вона не є достатньою. Необхідно також, щоб судова влада була політично нейтральною та підзвітною. Механізм призначення суддів повинен враховувати обидва ці принципи.

Хоча судді покликані приймати рішення відповідно до Конституції та закону, вони також є індивідуальними людьми з унікальним досвідом і переконаннями, які неможливо повністю відокремити від їхнього тлумачення та застосування закону. Надмірне представництво привілейованих еліт (особливо людей з високим соціальним статусом) або домінуючої етнічної групи в судовій системі, а також методи підготовки та соціалізації суддів, які посилюють домінуючі та консервативні погляди, можуть розглядатися як такі, що ставлять під загрозу нейтральність судової влади при вирішенні питань, що стосуються бідних або малозабезпечених верств населення громадяни або громадяни з груп меншин. Щоб збалансувати це, держави можуть розробити механізми призначення, які заохочують інклюзивність та різноманітність суддівського корпусу.

Будучи незалежними від зовнішнього впливу та політично нейтральними у своєму підході до застосування Конституції та законів, судді, тим не менш, повинні нести відповідальність за виконання своїх обов'язків. Захищаючи суддів від свавільного звільнення або осуду, необхідно передбачити надійні механізми

звільнення суддів, які є корумпованими, зловживають службовими привілеями або нехтують своїми обов'язками щодо незалежності, неупередженості та юридичного професіоналізму. Тому більшість юрисдикцій передбачають звільнення суддів в порядку імпічменту або за допомогою квазісудової процедури, яка забезпечує належний баланс між особистою незалежністю та підзвітністю. Конституція може також передбачати підзвітність судової влади незалежним органам з питань доброчесності, таким як судові ради або вищі ради магістратури. З цього питання див. Посібник з конституційного будівництва від Міжнародної програми IDEA № 5 "Перебування на посаді судді, звільнення, імунітет та підзвітність суддів".

Судді не повинні узурпувати законодавчу владу або посягати на допустимі конституційні повноваження представників народу. Якщо суди визначають ціннісні та суперечливі питання державної політики (наприклад, рішення Верховного Суду США 1973 року щодо абортів "Роу проти Вейд") або тлумачать конституційні положення таким чином, щоб служити інтересам еліти на шкоду загальним інтересам, сформульованим обраними законодавчими органами (наприклад, регулювання робочого часу у справі "Лохнер проти Нью-Йорка", 1905), це може підірвати демократичне врядування. Тому правила призначення суддів можуть бути сформовані таким чином, щоб забезпечити постійний діалог між суддями та іншими політичними суб'єктами з питань тлумачення Конституції - наприклад, запропонувавши виконавчій владі висунути кандидатури або затвердити призначення суддів законодавчим органом, щоб гарантувати, що судова влада залишається віддзеркаленням суспільства в цілому. Такі правила мають бути сформульовані дуже ретельно, щоб "забезпечити підтримку демократичної легітимності судової влади без запровадження такої форми політизації, яка знижує якість призначених суддів і перетворює суддів на політиків".

З міркувань внутрішньої та зовнішньої легітимності країна, яка перебуває в процесі демократичних перетворень або конституційного будівництва, може захотіти забезпечити відповідність своїх положень щодо призначення суддів

інституційним стандартам незалежності та підзвітності судової влади. До таких стандартів належать стаття 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права.

Гінзбург (2003) виділяє чотири методи призначення суддів: (а) одноосібні механізми призначення; (б) професійні призначення; (в) механізми спільного призначення; (г) представницькі механізми призначення.

Як правило, механізми одноособового призначення наділяють повноваженнями призначати суддів виконавчу владу на чолі з президентом або прем'єр-міністром. Деякі старі конституції, особливо британського походження, продовжують слідувати цій моделі і надають виконавчій владі значну свободу дій щодо призначення суддів. Процес, за допомогою якого виконавча влада визначає та відбирає кандидатів, відрізняється в різних юрисдикціях і може включати (а) закритий, неформальний і необов'язковий процес консультацій; (б) офіційні консультації з призначеними виконавчою владою відбірковими комісіями; або (в) висування кандидатів незалежною комісією з призначень суддів (Roth 2012).

Суть механізмів професійного призначення полягає в тому, що нові судді призначаються діючими суддями: суддівський корпус самовідтворюється через формальний процес кооптації, який передбачає схвалення кандидатур майбутніх суддів їхніми керівниками. За такої системи старші судді повинні діяти як охоронці власного професійного етосу, покладаючись на внутрішні стимули, такі як бажання мати добру репутацію. -підтримувати власні професійні стандарти та неупередженість суддів (Мюллер 1999; Гінзбург 2003: 43). Самовідновлювана судова система може захистити незалежність і професіоналізм суддів, але вона також може призвести до концентрації влади у вищій судовій владі, підриваючи незалежність окремих суддів і роблячи суддівський корпус консервативним, нерепрезентативним, непідзвітним і нечутливим до громадськості.

Кооперативні методи призначення вимагають співпраці двох органів. Зазвичай, одна установа висуває кандидатів, а інша дає згоду на призначення або обирає суддів з короткого списку кандидатів. У Бразилії, наприклад, президент

висуває кандидатів до Верховного федерального суду, які потім повинні отримати схвалення абсолютної більшості членів Сенату (Конституція Бразилії, стаття 101).

Механізми представницького призначення дають можливість двом або більше органам призначати певну кількість членів суду (зазвичай це стосується лише Верховного або Конституційного суду).

Існує суттєва різниця між кооперативною та представницькою системами призначення суддів. За кооперативної системи призначення здійснюються спільно, тобто для здійснення кожного призначення необхідне схвалення (або, принаймні, мовчазна згода) всіх органів, що призначають суддів, які беруть участь у призначенні. За представницької системи, навпаки, призначення здійснюються по чергові, тобто кожен орган, що призначає, може здійснювати свою частку призначень в односторонньому порядку, без необхідності отримувати згоду інших органів. Хоча між органами, що призначають суддів, може виникнути взаємна прихильність до поміркованості, у представницькій системі кожен орган, що призначає суддів, може призначити кандидатів, які симпатизують його власним інституційним інтересам, що призведе до внутрішньої фрагментації суду (Ginsburg 2003: 45). Те, якою мірою це може статися на практиці, залежить не лише від інституційних інтересів, але й від партійної приналежності та ідеологічних орієнтацій органів, що призначають суддів.

Вищезазначені механізми призначення можна творчо комбінувати. Наприклад, представницький механізм призначення може передбачати, що деякі члени суду призначаються виконавчою владою, а інші - за допомогою спільного механізму, який вимагає спільного схвалення двох або більше суб'єктів. Органи, які беруть участь у спільному процесі призначення, можуть бути сформовані на представницькій основі. Наприклад, голова Верховного суду Ямайки та голова Апеляційного суду формально є призначається генерал-губернатором за поданням прем'єр міністра після консультацій з лідером опозиції. Інші судді Верховного та Апеляційного судів призначаються генерал-губернатором за

рекомендацією Комісії з питань судової служби. Голова Верховного суду, голова Апеляційного суду та голова Комісії з питань державної служби є членами Комісії з питань судової служби за посадою; інші члени Комісії з питань судової служби призначаються генерал-губернатором за поданням прем'єр-міністра після консультацій з лідером опозиції. У цьому випадку кооперативні, представницькі та професійні механізми призначення суддів вигадливо переплітаються.

Текст конституції не завжди розкриває справжню природу механізму призначення суддів, як він діє на практиці. Наприклад, органи виконавчої влади, які, згідно з конституцією, мають практично необмежені повноваження щодо призначення суддів, на практиці можуть бути обмежені конвенційними або законодавчими рамками, які перетворюють їх на кооперативні або професійні механізми

Конституції більшості країн встановлює, що суддів призначає президент - за обов'язковою рекомендацією Ради Міністрів - за погодженням з Головою Верховного Суду. В принципі, це виглядає як форма одноосібного призначення виконавчою владою, коли професійний елемент виконує лише консультативну роль. На практиці Верховний суд тлумачить консультації з головою Верховного суду як такі, що мають обов'язковий характер: не те, що президент (за порадою Ради міністрів) зобов'язаний прийняти рекомендацію голови Верховного суду, а те, що жодне призначення не може бути здійснене без попереднього отримання такої рекомендації. Більше того, Голова Верховного Суду зобов'язаний проконсультуватися з чотирма найстаршими суддями Верховного Суду перед тим, як надавати рекомендацію, що змінює характер цієї рекомендації з одноосібної на колегіальну. Таким чином, механізм призначення фактично є спільним і вимагає спільної згоди виконавчої та судової гілок влади.

- Подібний розрив між конституційним текстом і реальністю можна знайти в Нідерландах. Згідно з Конституцією Нідерландів, судді Верховного суду призначаються королем (за обов'язковою рекомендацією уряду) зі списку з трьох кандидатів, запропонованих нижньою палатою парламенту. Здається, що це

механізм співпраці. На практиці нижня палата надає свої рекомендації за порадою Верховного Суду, тому механізм призначення є здебільшого професійним за своєю природою.

- Хоча такі неоднозначні випадки можуть бути прийнятними на практиці, особливо в країнах з давніми демократичними традиціями та вкоріненою повагою до незалежності суддів, при розробці нової конституції, як правило, рекомендується уникати двозначності та викладати механізм призначення суддів у чітких і недвозначних формулюваннях.

Як правило, кандидат, який претендує на посаду судді, повинен відповідати певним формальним вимогам, таким як фінське громадянство, ступінь магістра права та певний рівень володіння обома офіційними мовами Фінляндії. Судді призначаються на посаду безстроково, якщо немає особливих підстав для призначення на певний строк. Відповідно до Конституції Фінляндії, суддя може бути звільнений з посади лише за рішенням суду. Законний обов'язок судді - піти у відставку після досягнення певного віку або у зв'язку з втратою працездатності. Таким чином, принцип незмінюваності суддів гарантується Конституцією. На відміну, наприклад, від прокурорів, судді не можуть бути звільнені з виробничих або фінансових причин. Той факт, що судді можуть бути звільнені лише у зв'язку з виходом на пенсію або втратою працездатності, посилює неупередженість і незалежність суддів.

Конституція Фінляндії встановлює, що всі постійні судді призначаються Президентом Республіки. Процедура призначення та призначення інших суддів встановлюється законом Відповідно до Закону "Про суди", постійні судді та голови судів призначаються Президентом Республіки за поданням Уряду. Відповідно до Закону "Про державних службовців у центральних органах влади", призначення, здійснене Президентом, не підлягає оскарженню.

Процедура виглядає наступним чином: Публікується оголошення про вакантну посаду (посади) в суді. Національна судова адміністрація, центральний орган управління судами, складає резюме кожного кандидата офіційні заслуги . Рада з питань призначення суддів, яка є органом, що здійснює незалежний орган,

який складається переважно з суддів, готує обґрунтовану пропозицію щодо кандидатів на посаду (посади) на основі резюме та заяв, отриманих від відповідних судів.

Рада подає свою пропозицію до Міністерства юстиції, тобто до міністерства, відповідального за підготовку питань, що стосуються призначення суддів. У міністерстві посадова особа готує письмову пропозицію на основі консультативної та обґрунтованої пропозиції Ради з питань призначення суддів. Міністр юстиції та посадова особа, яка представляє пропозицію, представляють письмову пропозицію Уряду на його пленарному засіданні. Пропозиція, підтримана більшістю членів Уряду, є остаточним рішенням. Рішення, прийняте на засіданні Уряду, Міністр юстиції представляє Президенту Республіки на президентському засіданні.

Перед тим, як зробити свою пропозицію, Рада запитує інформацію про кандидатів у суді, який оголосив про вакансію. Якщо йдеться про посаду судді районного суду, Рада запитує довідку як від районного суду, так і від апеляційного суду тієї ж юрисдикції. Заява містить вмотивовану думку суду щодо суті справи та кваліфікації кандидатів, а також рейтинг кандидатів у порядку надання переваги. Після цього Рада залишає за заявниками можливість прокоментувати заяви, отримані під час процесу. Перед початком призначення на посаду заявник повинен задекларувати свої приватні інтереси, тобто свою промислову та комерційну діяльність, володіння бізнесом або майном, сумісництво та будь-які інші обов'язки або зобов'язання, які можуть мати значення при оцінці кваліфікації заявника для виконання обов'язків на посаді, на яку він претендує.

2.2. Компетенція Суду Європейського Союзу

Функція судів, що впливає з концепції поділу та балансу повноважень – створених для здійснення правосуддя шляхом тлумачення та застосування закону в окремих справах – не викликає серйозних ускладнень, якщо вона пов'язана з позитивістським (формалістичним) підходом до тлумачення та

застосування права. і припущення, що суддя зобов'язаний діяти .За такого підходу інтерпретаційна діяльність судів теоретично не повинна втручатися у сферу, закріплену за законодавчою владою, яка, створюючи статuti, визначає сферу дії та методи дії закону .Суди, виконуючи свої гарантійні функції, встановлюють межі та порядок діяльності органів державної влади (щодо принципу реалізації) на підставі та в межах тлумаченого ними закону .З цієї точки зору, судова діяльність судів жодним чином не повинна порушувати принцип поділу влади, який розуміється як порядок розділення основних функцій держави та покладання їх разом із повноваженнями, що відповідають цим функціям, окремим органам. .

Такий підхід до функцій і ролі судів у державі, заснований на ідеї верховенства права, не був змінений оригінальною концепцією контролю за конституційністю права. Фактично, в базовому підході контроль конституційності закону спеціальним органом зводився до вивчення формальних і компетенційних відносин, що характеризують правову систему, зрозумілу в кельсенівському ключі .Він був по суті відірваним від змістовних, пов'язаних аспектів і не тільки з конкретними формальними та компетенційними відносинами, а й зі змістом конкретних рішень .

Оскільки була представлена концепція розподілу та балансу повноважень, був представлений формалістичний підхід, який ґрунтується на жорсткій прив'язці органів, що застосовують право, зокрема судів, до положень закону, встановлених законодавцем, з дуже сильне обмеження можливості адаптації його змісту через процедури тлумачення .Поки практично не було напруги чи труднощів у взаємовідносинах між судовою та законодавчою та виконавчою владою .Ставлячи під сумнів формалістичний підхід і приймаючи в якості основи для процесу інтерпретації альтернативні концепції, що дозволяють використовувати складний процес оцінки ,а також зміна підходу до функції та значення конституції в процесі правозастосування судами призвела до зміни системного положення та функцій судів .Додатковим чинником зміни функцій судів став поступовий процес трансформації правових систем від

моноцентричних до багатоцентричних, з багатьма правотворчими центрами та плюралістично сформованою системою джерел права, специфічними відносинами, що виходять за межі класичної ієрархічної структури, і, нарешті, надзвичайно складні відносини та механізми, що визначають переваги щодо вибору джерел, що виникають між різними нормативними актами. Отримавши повноваження тлумачити та застосовувати комплексні конституційні норми як основу для реконструкції норм та використовувати наднаціональні правові норми в рамках актів індивідуального застосування права, а також володіючи компетентністю творчого тлумачення на основі аксіології, яка становить вісь правової системи, закованої в основному в конституції, заснованої на зважуванні та виборі бажані значення, суди, які є ядром системи правосуддя, перестали виконувати єдину функцію виконання рішень законодавця. З «продовженої руки суверена вони стали третьою владою *sui generis* — настільки ж незалежною від законодавчої влади, наскільки законодавча влада є незалежною від виконавчої влади, як виконавча влада є від судової та законодавчої влади». Як наслідок вищезазначених змін, система правосуддя через свою судову діяльність принаймні певною мірою почала виступати організатором суспільного життя.

Слід відмітити, що суд ухвалює рішення щодо проваджень проти держав або інституцій, які не виконали своїх зобов'язань згідно з законодавством ЄС.

Позов проти держави-члена за невиконання зобов'язання

Ці позови подаються:

Або Комісією, після попередньої процедури (стаття 258 ДФЄС): можливість для держави подати свої зауваження та обґрунтований висновок (1.3.8);

Або державою-членом проти іншої держави-члена після того, як вона подала справу до Комісії (стаття 259 ДФЄС).

Роль суду:

Підтвердження того, що держава не виконала своїх зобов'язань, у цьому випадку держава зобов'язана негайно припинити порушення.

Якщо після того, як Комісія порушить подальший позов, Суд визнає, що відповідна держава-член не виконала її рішення, він може накласти на неї фінансовий штраф (фіксовану одноразову суму та/або періодичну виплату штрафу), сума визначається Судом на основі пропозиції Комісії (стаття 260 ДФЄС).

Позови проти інституцій ЄС щодо анулювання та бездіяльності

Предмет: випадки, коли заявник вимагає скасування заходу, який нібито суперечить праву ЄС (скасування: стаття 263 ДФЄС) або, у випадках порушення права ЄС, коли інституція, орган, служба чи агентство не вжили заходів (стаття 265 ДФЄС).

Передача: позови можуть бути подані державами-членами, самими установами або будь-якою фізичною чи юридичною особою, якщо позови стосуються заходу (зокрема, регламенту, директиви чи рішення), прийнятого інституцією, органом, офісом чи агентством ЄС і адресовані їм.

Роль Суду: Суд оголошує акт недійсним або оголошує про бездіяльність, і в цьому випадку винна установа повинна вжити необхідних заходів для виконання рішення Суду (стаття 266 ДФЄС).

Інші прями провадження

Оскільки Загальний суд має юрисдикцію в усіх позовах першої інстанції, зазначених у статтях 263, 265, 268, 270 і 272 ДФЄС, лише позови проти рішень Комісії про накладення санкцій на фірми (стаття 261) повинні подаватись до Суду ЄС, оскільки а також ті, що передбачені Статутом Суду [19] (з останніми змінами, внесеними Регламентом (ЄС, Євратом) 2019/629 від 17 квітня 2019 року) [20]. Стаття 51 Статуту Суду передбачає, що шляхом відступу від правила, викладеного в статті 256(1) Договору про функціонування Європейського Союзу, юрисдикція зберігається за Судом у справах. позови, зазначені в статтях 263 і 265 Договору про функціонування Європейського Союзу, якщо вони подані державою-членом проти:

1. Дія або бездіяльність Європейського парламенту чи Ради, або цих інституцій, що діють спільно, за винятком:

- рішення, прийняті Радою відповідно до третього абзацу статті 108(2) Договору про функціонування Європейського Союзу;

- акти Ради, прийняті відповідно до регламенту Ради щодо заходів захисту торгівлі у значенні статті 207 Договору про функціонування Європейського Союзу;

- акти Ради, якими Рада здійснює імплементаційні повноваження відповідно до другого абзацу статті 291 Договору про функціонування Європейського Союзу;

2. Дія або бездіяльність Комісії відповідно до першого абзацу статті 331 Договору про функціонування Європейського Союзу.

Юрисдикція також зберігається за Судом ЄС щодо позовів, зазначених у тих самих статтях, якщо вони подані інституцією Союзу проти дії чи бездіяльності Європейського Парламенту, Ради, обох цих інституцій, що діють спільно, або Комісії, або подано інституцією Союзу проти дій або бездіяльності Європейського центрального банку.

Непряме провадження: питання дійсності, поставлене перед національним судом або трибуналом (стаття 267 ДФЄС – попередні рішення) Національні суди зазвичай відповідають за застосування законодавства ЄС, коли цього вимагає справа. Проте, коли питання, пов'язане з тлумаченням закону, порушується перед національним судом або трибуналом, суд або трибунал може звернутися до Суду за попереднім рішенням. Якщо це суд останньої інстанції, передати справу до суду обов'язково. Національний суд подає запитання щодо тлумачення або чинності положення права ЄС, як правило, у формі судового рішення відповідно до національних процесуальних норм. Однак у своєму рішенні від 11 грудня 2018 року у справі C-493/17 (Weiss) [21] Суд постановив, що «він повинен відмовити у винесенні рішення щодо питання, переданого національним судом, якщо цілком очевидно, що тлумачення або визначення дійсності норми права ЄС, яка вимагається, не має жодного відношення до фактичних фактів основного позову чи його мети, або якщо проблема є гіпотетичною». Реєстр повідомляє про запит сторонам національного

провадження, а також державам-членам та установам Європейського Союзу. У них є два місяці, щоб подати письмові зауваження до Суду.

Відповідальність у другій інстанції. Суд має юрисдикцію розглядати апеляції, обмежені питаннями права в ухвалах і постановах Загального суду. Апеляційні скарги не мають зупиняючої дії.

Якщо апеляція визнана прийнятною та обґрунтованою, Суд скасовує рішення Загального суду та вирішує справу самостійно, або ж має повернути справу до Загального суду, який є обов'язковим для рішення.

Розглядаючи досягнення суду важливим слід продемонстрував, що він є дуже важливим чинником європейської інтеграції.

Його рішення від 5 лютого 1963 року у справі 26-62 (Van Gend & Loos) [22] встановило принцип, згідно з яким право Співтовариства підлягає прямому застосуванню в судах держав-членів. Подібним чином його рішення від 15 липня 1964 року у справі 6-64 (Costa v ENEL) [23] було основоположним у визначенні права Співтовариства як незалежної системи, що має пріоритет над національними правовими положеннями. Суд завжди заявляв про вищий авторитет у визначенні співвідношення між законодавством ЄС і національним законодавством. У знакових справах *Van Gend & Loos* і *Costa v ENEL* Суд розвинув фундаментальні доктрини примату права ЄС. Згідно з цими доктринами, право ЄС має абсолютний примат над внутрішнім правом, і цей примат мають враховувати національні суди у своїх рішеннях. У своєму рішенні від 17 грудня 1970 року у справі 11-70 (Internationale Handelsgesellschaft) [24] Суд постановив, що право ЄС має перевагу навіть у порівнянні з основними правами, гарантованими національними конституціями. У пункті 3 обґрунтування свого рішення у цій справі Суд зазначив: «На дійсність заходу Співтовариства або його дію в державі-члені не можуть вплинути твердження про те, що він суперечить основним правам, сформульованим у конституції цієї держави або принципів національної конституційної структури». Суд підтвердив ці доктрини в пізніших справах (див. Справу 106/77, Simmenthal (1978) [25], Справу 149/79, Комісія проти Бельгії (1980) [26], Справи C-46/93 & C-

48/93, Brasserie du Pêcheur i Factortame II (1996) [27], Справа C-473/93, Комісія проти Люксембурга [28], (1996), Справа C-213/07, Michaniki [29], (2008)). У цій прецедентній практиці Суд розробив доктринальні інструменти, щоб надати судам держав-членів певну свободу дій і серйозно ставитися до їхніх інтересів. Крім того, Суд іноді неявно коригує власну прецедентну практику, щоб врахувати занепокоєння судів держав-членів. Найбільш відомим є те, що Суд розвивав прецедентне право у сфері основних прав під тиском судів держав-членів: після заснування Європейських Співтовариств Суд спочатку опирався введенню основних прав у правопорядок ЄС (Справа 36/59, Ruhrkohlen-Verkaufsgesellschaft (1960)) [30]. Однак, коли конституційні суди держав-членів чинили опір, Суд змінив курс. Випереджаючи рішення Федерального конституційного суду Німеччини та Конституційного суду Італії, Суд постановив, що основні права «складають невід’ємну частину загальних принципів права» у справі Internationale Handelsgesellschaft [31].

Стосовно принципу пропорційності, у своєму рішенні від 16 червня 2015 року (справа C-62/14, Gauweiler та інші) [32] Суд постановив, що згідно з усталеною практикою Суду принцип пропорційності вимагає, щоб дії Інституції ЄС повинні бути відповідними для досягнення законних цілей, які переслідує відповідне законодавство, і не повинні виходити за межі того, що необхідно для досягнення цих цілей. Таким чином, інституції та органи ЄС повинні зважити різні залучені інтереси таким чином, щоб запобігти недолікам, які явно не пропорційні переслідуванню цілям [33]. Однією з великих заслуг Суду є його заява про принцип, що Договори не повинні тлумачитися жорстко, а повинні розглядатися в світлі стану інтеграції та цілей самих Договорів. Цей принцип дозволив прийняти законодавство в сферах, де немає конкретних положень Договору, наприклад у боротьбі із забрудненням: у своєму рішенні від 13 вересня 2005 року у справі C-176/03 (Комісія проти Ради) Суд дозволив Європейському Союзу вживати заходів, пов’язаних із кримінальним правом, якщо це «необхідно» для досягнення поставленої мети щодо захисту навколишнього середовища.

Судова мережа Європейського Союзу була створена з ініціативи Голови СЄС та голів конституційних і верховних судів держав-членів ЄС з нагоди 60-ї річниці підписання Договорів Рим в 2017 році [34].

Його покликано сприяти обміну інформацією щодо юриспруденції між національними судами-учасниками та Судом ЄС. На сайті з обмеженим доступом національні суди-учасники та Суд ЄС публікують інформацію про свою юриспруденцію щодо законодавства ЄС, про питання, які національні суди передали до Суду ЄС для попереднього рішення, а також нотатки та дослідження.

Спільна платформа JNEU, доступна всіма мовами ЄС, об'єднує роботу, яку виконують судді Суду ЄС і національні судді під час їхньої судової діяльності. Судді мають доступ до інструменту, який дозволяє їм надавати колегам свою прецедентну практику, дослідницьку та аналітичну роботу з метою обміну знаннями та підвищення ефективності.

Він має понад 2000 користувачів у конституційних і верховних судах держав-членів.

Юрисдикція Загального суду (стаття 256 ДФЄС). Суд Європейського Союзу складається з двох судів: власне Суду і Загального суду. Оскільки Суд ЄС має виключну юрисдикцію щодо позовів між інституціями та тих, які держава-член подає проти Європейського парламенту та/або проти Ради, Загальний суд має юрисдикцію в першій інстанції щодо всіх інших позовів цього типу, зокрема у позовах, поданих окремими особами та державами-членами проти Комісії.

ДФЄС передбачає, що Загальний суд має юрисдикцію розглядати в першій інстанції позови, зазначені в статтях 263, 265, 268, 270 і 272 ДФЄС, зокрема, у сферах, викладених нижче, якщо позови не подано державами-членами, установами ЄС або Європейський центральний банк, у цьому випадку Суд має виключну юрисдикцію (стаття 51 Статуту Суду ЄС):

- Позови про скасування актів інституцій, органів, відомств чи агентств ЄС або про бездіяльність, подані проти інституцій фізичними чи юридичними особами (статті 263 і 265 ДФЄС);
- позови, подані державами-членами проти Комісії;
- Позови щодо відшкодування шкоди, заподіяної інституціями чи органами, службами чи агентствами ЄС або їх персоналом (стаття 268 ДФЄС);
- Спори щодо контрактів, укладених Союзом або від імені Союзу, які прямо надають юрисдикцію Загальному суду (стаття 272 ДФЄС);
- Позови щодо інтелектуальної власності, подані проти Управління інтелектуальної власності Європейського Союзу (EUIPO) та Управління Співтовариства з питань сортів рослин;
- Спори між Союзом та його службовцями, включаючи спори між усіма інституціями та всіма органами, офісами чи агентствами, з одного боку, та їхніми службовцями, з іншого.

Статут може поширювати юрисдикцію Загального суду на інші сфери.

Загалом, рішення, винесені Загальним судом першої інстанції, можуть бути оскаржені в Суді, але це стосується лише питань права.

Загальний суд має юрисдикцію виносити попередні рішення (стаття 267 ДФЄС) у сферах, визначених Статутом (стаття 256(3) ДФЄС). Однак, оскільки до Статуту не було внесено жодних положень щодо цього, Суд ЄС наразі має виключну юрисдикцію виносити попередні рішення.

Рішення, прийняті Загальним судом, обмежені питаннями права, можуть бути оскаржені протягом двох місяців до Суду ЄС.

Трибунал цивільної служби Європейського Союзу. 1 вересня 2016 року спори між Союзом та його службовцями було передано до Генерального суду, що означало розпуск Трибуналу цивільної служби Європейського Союзу, створеного у 2004 році. Регламент (ЄС, Євратом) 2016/1192 Європейського суду Парламент і Рада від 6 липня 2016 року про передачу юрисдикції першої інстанції Загальному суду у спорах між Європейським Союзом та його службовцями таким чином скасували Рішення Ради 2004/752/ЄС, Євратом, про

заснування Трибуналу цивільної служби Європейського Союзу. Справи, що перебувають на розгляді Трибуналу цивільної служби, були передані до Загального суду, який продовжує розглядати ці справи в тому вигляді, в якому вони були визнані на цю дату, процесуальні дії, вжиті колишнім Трибуналом цивільної служби у цих справах, залишаються застосовними.

Перехідний режим було запроваджено щодо апеляцій, які розглядаються, коли юрисдикцію було передано 1 вересня 2016 року або подано після цієї дати на рішення Трибуналу державної служби. Загальний суд і надалі має юрисдикцію розглядати такі апеляції та вирішувати їх. Відповідно, статті 9–12 Додатку I до Статуту Суду мають залишатися застосовними до відповідного провадження.

Роль Європейського парламенту. Згідно зі статтею 257 ДФЄС, Парламент і Рада, діючи відповідно до звичайної законодавчої процедури, можуть створювати спеціалізовані суди при Загальному суді для розгляду та вирішення в першій інстанції певних категорій позовів або проваджень, порушених у певних сферах. Парламент і Рада повинні діяти за допомогою регламентів або на пропозицію Комісії після консультації з Судом ЄС, або на запит Суду після консультації з Комісією.

Згідно зі статтею 281 ДФЄС Статут Суду Європейського Союзу [35] викладено в окремому Протоколі 3 [36], і Європейський Парламент і Рада, діючи відповідно до звичайної законодавчої процедури, можуть вносити зміни до цього Статуту. . Європейський парламент зараз розглядає пропозицію про внесення змін до Протоколу 3 .

Парламент є одним із інститутів, згаданих у статті 263 ДФЄС, який може подати позов (як сторона) до Суду.

Згідно зі статтею 218(11) ДФЄС, парламент може запросити висновок Суду ЄС щодо сумісності передбачуваної міжнародної угоди з Договорами. Якщо висновок Суду є негативним, передбачена угода не може набути чинності, якщо до неї не буде внесено поправок або якщо Договори не переглянуто.

РОЗДІЛ 3. РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

3.1. Провадження проти інститутів, що ухвалюють незаконні правові акти Європейського Союзу: підстави ініціювання, суб'єкти, предмет і порядок розгляду

Верховенство права є основоположним для країн-членів Європейського Союзу (ЄС), щоб залишатися функціонуючими демократіями. Водночас, дотримання верховенства права є важливим і для самого Європейського Союзу: на системному рівні - для збереження правового союзу; на структурному рівні - для вирішення проблем шляхом ефективного застосування права ЄС; і на політичному рівні - для забезпечення демократичної підзвітності.

Тим часом у деяких країнах-членах ЄС верховенство права не можна сприймати як належне. Опублікований у липні 2022 року останній Звіт Європейської Комісії про верховенство права [37] дає підстави для занепокоєння. У деяких країнах-членах ЄС спостерігаються тривожні тенденції, такі як послаблення судової влади та демонтаж механізмів демократичного контролю, невжиття ефективних антикорупційних заходів або зловживання шпигунським програмним забезпеченням у політичних цілях. Зокрема, десятиліття суперечок з двома "порушниками правил" - Польщею та Угорщиною - і нездатність інституцій ЄС протидіяти порушенням верховенства права викрили недостатність наявного інструментарію та його чутливість до несприятливих політичних обставин. Водночас, спровокована агресивною війною Росії проти України, настання *Zeitenwende* - нового геополітичного тиску, в умовах якого ЄС має продовжувати протидіяти порушенням верховенства права, - виявила недостатність наявного інструментарію та його чутливість до несприятливих політичних обставин.

На цьому тлі ця аналітична записка пропонує критичний, але конструктивний погляд на інструментарій ЄС у сфері верховенства права. По-перше, він надає гармонізоване визначення верховенства права та окреслює існуючі заходи, спрямовані на підтримку верховенства права в ЄС. По-друге, він

досліджує ефективність (здатність давати бажані результати) окремих інструментів шляхом аналізу їхніх технічних і правових критеріїв реалізації, а також політичної вразливості. По-третє, він пропонує рекомендації, спрямовані на вдосконалення існуючого інструментарію, і пропонує додаткові політичні підходи для подолання відступу від верховенства права в майбутньому, що виходять за межі його інституційних і правових основ.

Європейська Комісія підкреслює, що верховенство права є однією з основоположних цінностей Європейського Союзу [38]. Коротко кажучи, це означає, що уряди пов'язані законом і що непорушні громадянські свободи можуть бути захищені в незалежних судах [39]. Проте належне демократичне врядування вимагає прийняття більш однозначного і чіткого визначення верховенства права.

Визначення верховенства права, визнане в рамках європейських правових дебатів, тісно пов'язане зі стандартом, встановленим Європейською комісією "За демократію через право" Ради Європи (також відомою як Венеціанська комісія). Вона визначила консенсус необхідних елементів верховенства права, який включає шість формальних і змістовних компонентів: (1) законність; (2) правова визначеність; (3) заборона свавілля; (4) доступ до правосуддя в незалежних і неупереджених судах; (5) повага до прав людини; (6) недискримінація та рівність перед законом [40]. Європейський суд (ЄСП) взяв на озброєння ці компоненти і поступово розширив поняття верховенства права в ЄС у напрямку більш предметного розуміння у своїй практиці. Проте саме Регламент 2020/2092 дав перше юридично обов'язкове визначення верховенства права в законодавстві ЄС [41]. У ньому викладено формальну концепцію, а також чітко перераховано атрибути функціонального верховенства права.

Таким чином, вона вписується в традицію так званого "товстого" або максималістського підходу, виходячи за рамки вузьких процесуальних термінів і охоплюючи механізми, інститути та практики, що становлять основу демократичного правового порядку. Таким чином, верховенство права - це принцип, який є усталеним і чітко визначеним у праві ЄС [42]. Спроби деяких

держав-членів, таких як Польща та Угорщина, підкреслити перевагу національних правових традицій або поставити під сумнів конституційні принципи ЄС є необґрунтованими.

Інструментарій ЄС для захисту верховенства права складається з превентивних та коригувальних заходів. Превентивні заходи включають інструменти звітності та офіційні канали політичного діалогу. Вони допомагають встановити ризик порушення верховенства права і слугують першими сигналами, які допомагають визначити, чи потрібно вживати коригувальні заходи. Їх мета - здійснювати політичний тиск на "порушників правил" і вирішувати проблеми, що виникають, шляхом діалогу. Якщо превентивні заходи не спрацьовують, застосовуються коригувальні. Вони спрямовані на протидію подальшому погіршенню стану верховенства права в конкретній державі-члені. Вони використовують фінансовий і політичний тиск для активного притягнення до відповідальності держав-членів, в яких продовжуються порушення верховенства права.

Інструменти звітності та діалогові формати слугують превентивним інструментом для забезпечення верховенства права. Їх функції полягають у наступному раннє попередження та швидке реагування: Вони виявляють проблеми та вирішують їх політичними засобами.

Щорічний звіт про верховенство права [43] є частиною більш широкого Механізму верховенства права⁸, створеного для стимулювання міжінституційного обміну між країнами-членами ЄС та Європейською Комісією, Європейською Радою та Європейським Парламентом. У звіті зроблено спробу оцінити ситуацію з верховенством права в усіх 27 країнах-членах ЄС з практичної точки зору [44]. Джерелами інформації слугують як національні органи влади, так і незалежні інституції та зацікавлені сторони, включаючи організації громадянського суспільства, які надають як горизонтальну інформацію, так і інформацію про конкретну країну. Звіт підсумовує позитивні та негативні зміни в державах-членах, охоплюючи питання, що мають особливе значення для забезпечення верховенства права, такі як судова система, боротьба

з корупцією, плюралізм ЗМІ, система стримувань і противаг. Починаючи з 2022 року, звіт також формулює конкретні рекомендації для кожної країни-члена. Європейський семестр надає щорічний огляд ефективності, якості та незалежності систем правосуддя за допомогою Табло правосуддя ЄС [45]. Цей інструмент є одним із джерел інформації для щорічного Звіту про верховенство права. Його результати також слугують Фонду відновлення та стійкості і надають корисну інформацію для застосування Регламенту щодо умов надання допомоги у сфері верховенства права. Крім того, в рамках Європейського семестру його результати формують рекомендації для конкретних країн щодо покращення роботи національних систем правосуддя, запропоновані Європейською Комісією, а згодом ухвалені Європейською Радою. Окрім звітності, політичний діалог є визнаним інструментом боротьби з порушеннями верховенства права. У 2014 році.

Окрім звітності, політичний діалог є визнаним інструментом боротьби з порушеннями верховенства права. У 2014 році було розроблено Рамкову програму з верховенства права [46], яка дозволяє Комісії проводити оцінку та надавати рекомендації державам-членам, які демонструють відступ від демократичних принципів. Ще один інструмент, заснований на діалозі, також був розроблений під час головування Німеччини в Раді ЄС у 2020 році: Експертна оцінка верховенства права в рамках Ради з загальних питань [47], що доповнює щорічні діалоги Ради з питань верховенства права, вперше започатковані у 2014 році. [48] Ідея діалогових інструментів полягає в обговоренні проблем і порушень, виявлених в окремих державах-членах, на рівних засадах, без звинувачень один одного. На кожному заході діалогу відбувається обмін думками між кількома країнами, і основна увага приділяється передачі знань за допомогою експертних оцінок, а не рішенням, що приймаються згори донизу.

Накладення штрафів, призупинення виплат або позбавлення права голосу є коригувальним елементом системи захисту верховенства права в ЄС. Їх функція полягає в тому, щоб запобігти повторенню порушень верховенства

права і відновити статус-кво [49]. Як охоронець договорів", Європейська Комісія може розпочати процедуру порушення проти держави-члена, яка не застосовує або порушує законодавство ЄС. Якщо вона підозрює порушення, Комісія надсилає офіційне повідомлення з проханням надати додаткову інформацію або пояснення. Якщо вона дійде висновку, що дійсно має місце порушення права ЄС, вона надсилає обґрунтований висновок із закликом вжити заходів у відповідь. Відповідна держава-член все ще має можливість відреагувати і виправити порушення. Лише якщо Комісія виявить стійку невідповідність правилам ЄС, вона може направити відповідну державу-члена до Суду ЄС. У найгіршому випадку невиконання судових рішень накладаються штрафи у вигляді одноразового платежу та пені [50]. Протилежним підходом до застосування фінансових санкцій є призупинення платежів. У минулому доступ до коштів спеціальних програм обмежувався або призупинявся через невиконання зобов'язань.

У деяких країнах існують проблеми з наданням грантів, пов'язані з верховенством права та демократичними стандартами. Наприклад, були відхилені заявки на отримання фінансування в рамках програми Twinning "Європа для громадян" з вимогою до держав-членів та органів державної влади дотримуватися Європейської хартії основоположних прав [51]. Однак такі санкції були радше прецедентними, впливаючими із загальних положень і застосовувалися в кожному конкретному випадку.

Що стосується більш системного підходу, то наприкінці 2020 року було остаточно затверджено довгоочікувану обумовленість. Регламент про умови верховенства права дотримується правила захисту бюджету ЄС від порушень верховенства права в державі-члені, які можуть суттєво вплинути на надійне фінансове управління бюджетом ЄС або на фінансові інтереси ЄС. Комісія може ініціювати процедуру, якщо має достатні підстави вважати, що такі порушення існують; заходи застосовуються за рішенням Ради, яке приймається шляхом голосування, і скасовуються, якщо ситуація повністю виправляється протягом двох років. Механізм обумовленості тепер пов'язаний з Багаторічною

фінансовою програмою (MFF) на 2021-2027 роки та планом економічного та соціального відновлення ЄС "Наступне покоління ЄС" (NGEU) [52]. Польща та Угорщина стали першими країнами-членами ЄС, які відчули на собі суворість цього підходу з точки зору (не)надання коштів з Фонду відновлення та стійкості.

Якщо триступеневий процес вищезгаданої Рамкової програми з верховенства права зазнає невдачі, а порушення фундаментальних цінностей, зазначених у статті 2 Договору про заснування ЄС, продовжуються, ЄС може призупинити право голосу країни -члена. Статтю 7 Договору про заснування Європейського Союзу [53] називають "ядерним варіантом", оскільки вона передбачає найвищу політичну санкцію, доступну для дисциплінування держав -членів. По -перше, Європейська Комісія, Європейський Парламент або одна третина держав -членів повинні виявити серйозний ризик порушення законодавства ЄС, закликаючи відповідну державу-члена відповісти Раді, як превентивний захід (ст. 7.1). Якщо ризик зберігається, Європейська Рада може визначити наявність порушення (ст. 7.2) і прийняти рішення про застосування ст. 7.3, яка запускає механізм санкцій. Основна складність у застосуванні цього інструменту полягає в тому, що він вимагає одностайності (за винятком держави -члена, про яку йдеться). Досі цей інструмент не був успішно використаний.

Триваюча ерозія верховенства права в ЄС поступово руйнує правовий союз. Незважаючи на застосування широкого спектру контрзаходів, вони ще не принесли бажаних результатів. Їх ефективність - точність і здатність досягати своєї мети - потребує вдосконалення. Тому для визначення сильних і слабких сторін існуючого інструментарію необхідний критичний аналіз його переваг і недоліків. По-перше, необхідно критично проаналізувати технічні та правові проблеми, пов'язані з його повною імплементацією. По-друге, необхідно вивчити політичну чутливість застосування всього інструментарію ЄС у сфері верховенства права.

Кожен інструмент в інструментарії верховенства права має конкретну мету і сферу застосування. Жоден з інструментів не був розроблений за принципом "один розмір підходить для всіх" або як панацея від усіх недоліків у сфері

верховенства права. Розуміння їхніх функцій та обмежень, а також їхнє місце в процесі оцінки стану верховенства права в ЄС допомагає співвіднести очікування з їхніми реальними можливостями. Знаходження золотієї середини між легітимністю, точністю та швидкою імплементацією має вирішальне значення для позитивного впливу та підвищення їхньої ефективності.

Основна роль превентивних заходів, чи то звітність про верховенство права, чи то інструменти, засновані на діалозі, полягає у моніторингу розвитку подій в ЄС, відображенні довгострокових тенденцій та виявленні тривожних інцидентів. Їхньою головною перевагою є можливість раннього попередження та документування існування постійних недоліків протягом тривалого часу. Однак існує певна критика щодо їх призначення та максимального використання їхнього потенціалу. Наприклад, Звіт про верховенство права пропонує глибокий аналіз конкретних країн, що охоплює широкий тематичний спектр, проте його критики зазначають, що він мало впливає на фактичне дотримання вимог верховенства права в ЄС. Звіт спирається на інформацію з місць, співпрацюючи з місцевими органами влади та неурядовими організаціями, але йому бракує контекстуального аналізу відступів від верховенства права [54]. Не відстежує навмисні та руйнівні порушення прав людини, а також не дає відповіді на питання про те, чи є ці порушення.

В цілях політичної нейтральності він використовує евфемізми та недомовленості [55]. Більше того, хоча він пропонує рекомендації, не існує ані процедури їх виконання, ані передбачених наслідків за їх невиконання [56]. Табло верховенства права ЄС критикують як поверхневе, оскільки воно приділяє надто багато уваги "твердим" даним і не враховує якісні показники функціонування верховенства права [57]. Однак, на відміну від Звіту про стан верховенства права, його результати на практиці надають емпіричні дані для коригувальних інструментів, таким чином встановлюючи законний зв'язок між моніторингом і дисциплінарними заходами. Що стосується інструментів, заснованих на діалозі, то, хоча їхньою перевагою є можливість здійснювати політичний тиск з боку інших держав-членів замість того, щоб посилювати

повідомлення зверху вниз з Брюсселя, їхня слабкість полягає у відсутності реального тиску на держави-члени, щоб вони самі звітували про недоліки у сфері верховенства права. Інша критика стосується того факту, що огляди відбуваються за закритими дверима Ради з загальних питань, що не забезпечує прозорості процесу огляду [58]. Однак, оскільки закриті слухання є засобом переконання, а не примусу, вони забезпечують конфіденційність і сприяють досягненню такого рівня чесності, якого неможливо досягти в інший спосіб. Підсумовуючи, можна сказати, що технічні та юридичні критерії реалізації превентивних заходів відносно легко виконати. Однак їхній вплив на дотримання стандартів верховенства права в ЄС є відносно низьким. Їхній дизайн не завжди забезпечує виконання рекомендацій, як на процедурному, так і на нормативно -правовому рівні. Однак ці інструменти спрямовані на діагностику проблем з верховенством права в усіх державах-членах і, таким чином, виконують свою звітну місію шляхом актуалізації проблем, моніторингу розвитку подій у довгостроковій перспективі, а також надання доказів порушень верховенства права в усіх 27 державах -членах.

3.2. Провадження проти бездіяльності інститутів Європейського Союзу: підстави ініціювання, суб'єкти, предмет і порядок розгляду

Основна роль коригувальних заходів полягає в тому, щоб обмежити порушення законодавства ЄС шляхом застосування прямих санкцій. Примирливий характер управління ЄС є його найбільшою перевагою під час пошуку рішень шляхом компромісу та дипломатії. Проте брак рішучих дій, що проявляється у тривалих процедурах, а також розпорошення відповідальності внаслідок колективного ухвалення рішень перешкоджає ефективному зміцненню такі заходи, що викликає критику щодо ефективності інструментарію верховенства права ЄС як такого.

Механізми санкцій, доступні ЄС, застосовуються у випадках повторного та навмисного порушення верховенства права. Справа про порушення може бути подана до Суду ЄС (СЕС), який можна порівняти з конституційним судом на національному рівні, що здійснює судовий контроль за дотриманням

європейського права та національного законодавства, виходячи з доктрини примату права ЄС [59]. Невиконання рішення Суду ЄС може призвести до фінансових санкцій, які накладаються сукупно, якщо порушення права ЄС є особливо серйозним і тривалим. Однак, як це часто буває у випадку з судовими процесами, процедури розгляду порушень далеко не завжди дають швидкі результати. СЄС щорічно розглядає понад 800 справ: попередні рішення, прямі дії та апеляції, що охоплюють "надзвичайно широке коло питань", і навіть за умови термінового судового розгляду кількість справ, що перебувають на розгляді, перевищує 1100 на рік [60]. Більше того, немає жодних гарантій того, що державачлен виконає рішення або визнає верховенство права ЄС над національним законодавством, як це було продемонстровано у справах, пов'язаних з польським урядом [61]. Технічна неефективність і брак правової відповідності можуть затримати виконання рішень про порушення.

Найбільший дисциплінарний потенціал мають фінансові санкції та заморожування доступу до фондів ЄС. Блокування окремих фінансових програм передувало більш системним умовам верховенства права, що застосовуються до Багаторічної фінансової програми (МФП). Попри великі очікування, цей нормативний акт викликав критику щодо критеріїв його юридичної імплементації. По-перше, однією з причин для сумнівів у його ефективності є слабкість його застосування. Остаточна угода була вихолощена, наприклад, через вимогу кваліфікованої більшості для запровадження заходів, більш тривалу процедуру або включення так званої "надзвичайної перерви", що надає відповідній державі-члену можливість ще раз звернутися до Ради до того, як вона проголосує за заходи, запропоновані Комісією [62]. Оскільки держави-члени, а не Комісія, мають ключові повноваження щодо прийняття рішень про призупинення фінансування, цей процес також вважається більш політизованим, ніж технократичним [63]. По-друге, поширеною критикою є те, що механізм обумовленості є недостатньо чутливим для того, щоб санкціонувати довгострокове знесення демократичних структур та інститутів, зосереджуючись на поодиноких порушеннях. Крім того, він видається більш ефективним, коли

йдеться про порушення законів про державні закупівлі, неефективне переслідування або конфлікт інтересів, а отже, діє як антикорупційний інструмент [64]. Нарешті, регламент захищає бюджет ЄС від порушень верховенства права, що дехто вважає хибним пріоритетом і монетизацією верховенства права [65]. З технічного боку, фінансові санкції викликають питання щодо непропорційності їхнього впливу на країни -члени ЄС, до яких вони застосовуються: Їхній рівень варіюється залежно від статусу бенефіціара або нетто-донора. Застосування колективної відповідальності за дії національних урядів викликає занепокоєння щодо впливу на нерозвинені регіони та подальшої дивергенції між країнами-членами ЄС та регіонами замість сприяння згуртованості. І останнє, але не менш важливе: ефективність статті 7 не витримала випробування часом. Комісія ініціювала процедуру проти Польщі в грудні 2017 року. У вересні 2018 року Європейський парламент ініціював таку ж процедуру щодо Угорщини. Жодна з цих дій не була остаточною. Теоретично, процедура може практично виключити державу-члена з процесу прийняття рішень і, як така, має потужний стримуючий ефект. Однак спроба використати її на повну силу провалилася. Його технічні та юридичні критерії реалізації роблять його вразливим до тимчасової політичної динаміки та довгострокових конфліктів інтересів всередині ЄС. Культура консенсусу в Європейській Раді, яка уникає ostracizmu держав-членів, щоб запобігти саботажу важливих майбутніх голосувань, робить малоімовірним, що стаття 7.2 буде застосована в першу чергу. Крім того, вимога одностайності робить малоімовірним, що за неї коли -небудь проголосують через політичні розрахунки держав -членів, які можуть перебувати в конфлікті з Комісією. Використання права вето проти призупинення прав іншої держави -члена може бути страховим полісом для наступного потенційного відповідача. Через свою технічну та юридичну структуру, яка робить її вразливою до політичної вразливості, стаття 7 виявилася глухим кутом у захисті верховенства права.

Незважаючи на розширення своїх ресурсів, інструментарій верховенства права ЄС виявився вразливим до політичного тиску та політичного розсуду [66].

Через низку заходів, які були спровоковані і загрожують життєво важливим інтересам державчленів, суперечка про верховенство права в ЄС стала дуже політизованою. Розуміння політики верховенства права є ключем до подолання недоліків існуючого інструментарію.

Структурні та системні прогалини створили сприятливий ґрунт для відступу верховенства права. Спроби повернути його назад стикаються з проблемою необхідності синхронізації різних інституцій ЄС у їхньому практичному розумінні верховенства права. Якщо Комісія розглядає верховенство права з формальної та змістовної точки зору, то КРЄС зосереджується на доступі до правосуддя в незалежних і неупереджених судах. Водночас, широкий підхід Доповіді про верховенство права або технічна спрямованість Табло правосуддя ЄС виходять за рамки чіткого визначення, викладеного в Регламенті 2020/2092. Зіткнення щодо фундаментальних принципів призвело до політичної кризи, яка паралізувала процеси прийняття рішень в ЄС, що найкраще проілюстровано, коли дві державичлени блокували остаточну угоду щодо бюджету ЄС на 2021-2027 роки через запровадження обумовленості щодо верховенства права. Неоднозначність терміна допомогла "порушникам правил" розмити і віддалити суперечку про верховенство права.

Європейська комісія, як гарант дотримання договорів, зазнає найжорстокішої критики за нездатність приборкати антидемократичні тенденції [67]. Її звинувачують у недооцінці масштабу проблеми та затримці реакції на постійні порушення верховенства права, що відбуваються в державах-членах [68]. Брак політичної волі або послідовності, і навіть умиротворення режимів, що відступили, були конкретно приписані керівництву Комісії на чолі з президентом Урсулою фон дер Ляйєн. Незважаючи на більш категоричний і принциповий підхід Віри Юрової, яка сьогодні є віце-президентом Єврокомісії з питань цінностей та прозорості, відносність ворожих дій польського та угорського урядів і відсутність бачення, як вийти з глухого кута у сфері верховенства права [69] були ознакою слабкості Єврокомісії у відносинах з урядами, які цілеспрямовано підривають правовий порядок в ЄС.

Щодо масштабу і тяжкості наслідків недотримання демократичних стандартів, Європейський парламент часто пропонував сміливіші рішення, ніж Рада чи Комісія. Наприклад, він ухвалив резолюцію, в якій прямо назвав Угорщину "гібридним режимом виборчої автократії" [70]. У випадку з механізмом обумовленої допомоги Європарламент спочатку конфліктувала з Європейською Радою через перевагу коштів над принципами, потім погрожувала подати до суду на Комісію за бездіяльність через запізніле застосування Регламенту про обумовленість верховенства права [71]. Але в той же час, надто багатопартійна політика відіграє значну роль в Європейському парламенті, наприклад, у прийнятті в політичний мейнстрім політичних акторів, які не відповідають базовим цінностям, або в допущенні корупційних скандалів. Проблема боротьби за владу в ЄС є складною. Токсична солідарність і апатія надто часто замінюють вкрай необхідну прихильність до стандартів верховенства права серед держав - членів. Як і у випадку із застосуванням статті 7, неформальні альянси, національні інтереси або просто обережність, здається, переважають над загальним благом. Якщо прагматизм переважає, то цінності відстають. У 2020 році лише п'ять держав - членів ЄС підтримали Європейську комісію в Суді ЄС проти чергового наступу на незалежність судової влади в Польщі [72]. Через кілька років, у 2023 році, 15 держав - членів підтримали судовий позов, поданий Комісією проти угорського уряду на захист ЛГБТ-спільноти в цій країні [73]. Час покаже, чи стала ця мобілізація провісником пробудження європейської спільноти. Агресивна війна Росії проти України поставила ЄС під величезний тиск. Війна почалася в той час, коли ЄС опинився в глибокій кризі конституційної ідентичності, посиленій стрімким зростанням інфляції та цін на енергоносії. Суперечка щодо верховенства права не лише виявила тріщини в європейських засадах, але й продемонструвала, наскільки рішуче "порушники правил" намагалися уникнути наслідків своїх дій, навіть пішовши на саботаж процесів прийняття рішень в ЄС. Прагнучи розблокувати Фонд відновлення, польський уряд намагався використати приплив українських біженців як розмінну монету. У відповідь на блокування грошей ЄС через

побоювання щодо корупції Угорщина наклала вето на допомогу ЄС для України. Кричущий контраст між тим, як сьогодні Будапешт і Варшава сприймають Кремль, може стати вікном можливостей для розколу цього тандему, однак це не є даністю. Безпрецедентна подія - військовий конфлікт у європейському сусідстві - чітко доводить цінність таких альянсів, як ЄС, але це також є ще одним нагадуванням про те, що нехтування проблемами неминуче призведе до зворотних наслідків.

Гостра ерозія верховенства права в ЄС триває вже близько десяти років. Вона розпочалася у 2010 році з перемогою на виборах партії "Фідес" в Угорщині, а з 2015 року продовжується.

Широкий спектр досвіду використання існуючого інструментарію може допомогти вдосконалити існуючі заходи та вийти за межі існуючих рамок для відновлення верховенства права в Європі. Нинішні безпрецедентні обставини - заклик *Zeitenwende* до повороту в європейському лідерстві - відкривають вікно можливостей для цього. Тому політичні рекомендації щодо покращення ситуації з верховенством права в Європі стосуються оптимізації ефективності існуючого інструментарію верховенства права на рівні ЄС, а також розбудови потенціалу для більш стійкого демократичного порядку в державах-членах.

Оскільки мета і вплив інструментів, що застосовуються для захисту верховенства права від відступу від принципу верховенства права, різняться, вкрай важливо підвищити їхню ефективність і результативність, створивши послідовну стратегію для координації їхніх результатів. Удосконалення механізмів верховенства права, а також прискорення їхнього застосування може дати більш перспективні результати.

На додаток до вимірювання якості верховенства права в усіх державах-членах за допомогою щорічного Звіту про верховенство права або Табло верховенства права ЄС, необхідний додатковий внутрішній моніторинг застосованих інструментів верховенства права. Регулярний огляд застосовуваних інструментів може допомогти виявити їхні недоліки. Систематичне довгострокове спостереження може допомогти виявити можливі

ефекти синергії. Європейська Комісія вже має підрозділ з оцінки та аналізу впливу, а також незалежну Раду регуляторного нагляду [74] для забезпечення доказової та прозорої законотворчості в ЄС. Політична оцінка інструментарію верховенства права може спиратися на методи та заходи, які вже використовуються Європейською Комісією в інших сферах політики.

У суперечках з державами-членами, які не дотримуються правил, концепція верховенства права часто релятивізується у корисливий спосіб. Коли органи ЄС намагаються захистити правову спільноту, застосовуються амбіційна риторика та політика інтерпретації [75]. Тому ЄС необхідно забезпечити спільне розуміння верховенства права. Однозначне визначення в європейському правовому просторі має бути втілене в політичну практику шляхом розробки набору загальних стандартів, відповідної адаптації інструментів звітності, а також шляхом послідовного застосування права ЄС.

Усунення ерозії верховенства права неможливе без подолання відступу демократії. На додаток до правових інструментів і процедур примусу, неформальний громадський контроль також відіграє важливу роль у захисті верховенства права в ЄС. Демократична політична культура, громадянська мобілізація та увага ЗМІ можуть сприяти заходам, що вживаються на рівні ЄС знизу вгору. Тому необхідно доповнити існуючий інструментарій ЄС у сфері верховенства права заходами щодо посилення соціальної складової.

У країнах, де існують підтверджені випадки звуження простору, корупції, обмеження свободи слова та порушення верховенства права, особливо в країнах, де існують незалежні ЗМІ та організації громадянського суспільства (ОГС), необхідно посилити захист прав і свобод.

3.3. Преюдиційне провадження

Попереднє слухання зазвичай відбувається незабаром після офіційного пред'явлення обвинувачення підсудному. Наприклад, федеральний закон вимагає проведення попереднього слухання протягом 14–21 дня після першої

явки підсудного. (18 USC § 3060; Fed. R. Crim. Proc. 5.1.) Багато штатів мають подібні часові рамки.

Як це трапляється, відповідачі можуть і часто роблять «відмову від часу», що дозволяє відкласти попереднє слухання на час, зручний для всіх основних гравців у справі. Затримки зазвичай йдуть на користь захисту, тому дуже часто підсудні — за порадою своїх адвокатів — погоджуються відмовитися від часу.

У певному сенсі попередні слухання є попереднім переглядом того, яким буде суд, якщо справа дійде так далеко (більшість цього не робить). Прокурор пропонує свідчення свідків, а також може представити докази, пов'язані зі справою, наприклад зброю.

Як правило, прокурори надають лише достатньо доказів, щоб переконати суддю в тому, що існує ймовірна причина затримати підсудного до суду. Захист має право — і найчастіше буде — перехресний допит свідків обвинувачення, щоб дізнатися більше про їхні спостереження та перевірити їх поведінку. Це допомагає захисту підготуватися до перехресного допиту цих свідків під час судового розгляду, а також може надати адвокатам інформацію, яку вони можуть використати для покращення своїх позицій у переговорах про визнання провини. Після того, як сторона обвинувачення завершить свою презентацію, захист має право подати власну справу, але не зобов'язаний цього робити — і зазвичай цього не робить.

На попередніх слуханнях застосовуються багато тих самих процесуальних правил, які регулюють судовий розгляд. Наприклад, звичайні свідки (неексперти) можуть свідчити лише про те, що вони сприйняли; вони можуть не давати думки. А захист і обвинувачення можуть заперечити проти доказів і свідчень, наданих іншою стороною.

Проте одна важлива відмінність між попередніми слуханнями та судовими процесами полягає в тому, що часто на попередніх слуханнях допускаються докази з чуток.

Попередні слухання зазвичай проводяться у відкритому судовому засіданні, де можуть бути присутні публіка, підсудний і сім'я підсудного, будь-

які потерпілі, ЗМІ та будь-які інші зацікавлені особи. Однак у рідкісних випадках суддя може вирішити закрити зал суду (наприклад, у випадку сексуального злочину, жертвою якого є дитина).

Попереднє слухання зазвичай має один із трьох результатів: (1) найчастіше підсудного притягують до відповідальності (або «прив'язують») до суду за первинним обвинуваченням; (2) іноді, коли обвинувачення є тяжким злочином, суддя може зменшити обвинувачення до проступку або менш серйозного злочину; (3) невеликий відсоток справ відхиляється суддею (хоча прокуратура може подати їх повторно).

Після того, як обвинуваченого передано до суду, прокурор зазвичай подає окремий документ (який часто називають «інформацією»), який сигналізує про початок подальшого судового провадження.

Обвинувачені, які звільнені під заставу, зазвичай залишаються на волі після попереднього слухання, але зобов'язані з'явитися до суду на наступному запланованому слуханні. Обвинувачені, які перебувають під вартою, залишаються в СІЗО в очікуванні наступного суду, хоча вони можуть поновити своє клопотання про вхід під заставу на попередньому засіданні. Звільнення під заставу завжди підлягає перегляду, і суддя може звільнити під заставу, якщо фактичні факти (викладені на попередньому розгляді) не такі погані, як це звучить у поліцейському звіті.

На цьому етапі, залежно від юрисдикції та тяжкості злочину, справа буде розглядатися одним із таких шляхів:

- Відповідач може бути притягнутий вдруге до суду вищого рівня в штатах, де є суди двох рівнів.
- Сторони можуть перейти безпосередньо до переговорів про визнання вини або до судового розгляду в суді, який проводив попереднє слухання.
- Суддя може призначити пізнішу дату для попередньої наради, судового розгляду або обох.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє нам сформулювати висновки та пропозиції як теоретичного, і прикладного характеру.

1. Суд Європейського Союзу був створений у рамках інтеграційних процесів у Європі після Другої світової війни з метою забезпечення правової єдності та стабільності. Він органічно вписувався в контекст потреби відновлення та економічної інтеграції, яка була започаткована зі створенням Європейського співтовариства вугілля та сталі (ЄСВС). Правовою основою для створення Суду ЄС було покладено Римські договори 1957 року, які визначили структуру і повноваження Суду, включаючи його критичну роль у тлумаченні і застосуванні законів ЄС.

2. Правова природа Суду ЄС полягає у забезпеченні верховенства права Європейського Союзу та єдності його правозастосування. Суд є останньою інстанцією у системі судових органів ЄС, який має юрисдикцію у вирішенні правових спорів, що стосуються інтерпретації та застосування законодавства ЄС. Його рішення мають безпосередню дію та зобов'язують держави-члени та інституції ЄС.

3. Структура Суду ЄС включає Суд ЄС (вищу інстанцію) та Загальний Суд. Суд ЄС складається з суддів, що представляють кожену державу-члена, забезпечуючи тим самим різноманітність правових традицій. Юрисдикція Суду ЄС охоплює всі питання, пов'язані з застосуванням законодавства ЄС, включаючи контроль за законністю актів інституцій ЄС та додержання державами-членами своїх зобов'язань за договорами ЄС.

4. Рішення Суду ЄС відіграють вирішальну роль у формуванні правового порядку в Європейському Союзі. Вони не тільки вирішують конкретні спори, але й формують правозастосовну практику, сприяють уніфікації та розвитку законодавства ЄС. Консультативні повноваження Суду дозволяють йому висловлювати думки з правових питань, що мають значення для загальної політики ЄС.

5. Преюдиційне провадження в Суді ЄС є механізмом, за допомогою якого національні суди звертаються до Суду ЄС за тлумаченням законодавства ЄС. Це забезпечує єдність інтерпретації законів на всій території ЄС, сприяє однаковому застосуванню законодавства та забезпечує правову визначеність у різних правових питаннях, що виникають у державах-членах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Boerger-De Smedt A. La Cour de Justice dans les négociations du traité de Paris instituant la CECA. *Journal of European Integration History*. 2008. Vol. 14, No. 2. P. 7–33
2. Boerger-De Smedt A. Negotiating the Foundations of European Law, 1950–57: The Legal History of the Treaties of Paris and Rome. *Contemporary European History*. 2012. No. 21(3). P. 346.
3. Alter K. J. Establishing the Supremacy of European Law: The Making of an International Rule of Law in Europe. Oxford : Oxford University Press, 2001. P. 216.
4. Сорон Ж.-Л. Курс європейських інституцій: європейська головоломка : підруч ник / пер. з франц. ; за ред. В. І. Муравйова. Київ : ІМВ, 2001. С. 13–144
5. Wouters J. Institutional and Constitutional Challenges for the European Union – Some reflections in the Light of the Treaty of Nice. *European Law Review*. 2001. Vol. 26, Issue 4. P. 342–356
6. Тюшка А. Договір про Конституцію для Європи: генезис, юридична природа, політична цінність : монографія. Київ : К. І. С., 2007. 228 с
7. Dougan M. The Treaty of Lisbon 2007: Winning Minds, Not Hearts. *Common Market Law Review*. 2008. Vol. 45, Issue 3. P. 617–703
8. Critically H Rasmussen, ‘Present and Future European Judicial Problems after Enlargement and the Post-2005 Ideological Revolt’ (2007) *CMLRev* 1661, 1670-1675.
9. There are six AG seats permanently allocated to the larger Member States (Germany, UK, France, Spain, Italy, and since 2013 Poland) with the three (as from October 2015 five) remaining seats rotating amongst the other 22 Member States, for which today any convincing structural explanation (with the exception of blunt power politics) is lacking. Critically see R Greaves, ‘Reforming Some Aspects of the Role of Advocates General’ in A Arnall et al (eds.) *A Constitutional Order of States? Essays in EU Law in Honour of Alan Dashwood* (Hart 2011) 161, p.171-175.
10. See Council Decision 2010/124/EU relating to the operating rules of the panel provided for in Article 255 TFEU [2010] OJ L50/18.

11. Further e.g. HG Schermers & DF Waelbroeck, *Judicial Protection in the European Union* (6th edn, Kluwer Law 2001) 755-758 or L Neville Brown & T Kennedy, *The ECJ of the European Union* (5th edn, Sweet & Maxwell 2000) 75-81

12. For more individualized judicial portraits, see e.g. Brown and Kennedy (n 6) 58-63.

13. Further Bobek (n 54). Generally also Arnulf (n 4) 9-14.

14. Consolidated version of the treaty on European Union

URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bfl40bf-a3f8-4ab2-b506fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF

15. Consolidated version of the treaty on the functioning of the European Union

URL: <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:en:PDF>

16. Protocol (No 3) On the statute of the court of justice of the European Union

URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016E/PRO/03&from=EN>

17. Regulation (EU, Euratom) 2015/2422 OF The european parliament and of the council

URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R2422>

18. EU Court of Justice: seven judges of the General Court appointed

URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/29/eu-court-of-justice-seven-judges-of-the-general-court-appointed/>

19. Statute of the court of justice of the european union

URL: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-08/tra-doc-en-div-c-0000-2016-201606984-05_00.pdf

20. Regulation (EU, Euratom) 2019/629

URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019R0629>

21. Judgment of the court (Grand Chamber) 11 December 2018

URL:<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=32D1F9F031976DA96BEB963976B68D62?text=&docid=208741&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2139398>

22. Judgment of the Court of 5 February 1963. NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration.

URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61962CJ0026&qid=1619615172397>

23. Judgment of the Court of 15 July 1964.

URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61964CJ0006&qid=1619615230824>

24. HelpPrint this page Text Document information Summary / Keywords Save to My items Permanent link Download notice Follow this document Judgment of the Court of 17 December 1970.

URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61970CJ0011&qid=1619615296196>

25. Judgment of the Court of 9 March 1978. Amministrazione delle Finanze dello Stato v Simmenthal SpA.

URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61977CJ0106>

26. Judgment of the Court of 17 December 1980. Commission of the European Communities v Kingdom of Belgium.

URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61979CJ0149>

27. Judgment of the Court of 5 March 1996. Brasserie du Pêcheur SA v Bundesrepublik Deutschland and The Queen v Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd and others.

URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61993CJ0046>

28. Judgment of the Court of 2 July 1996. Commission of the European Communities v Grand Duchy of Luxemburg.

URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61993CJ0473>

29. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 16 December 2008. Michaniki AE v Ethniko Symvoulío Radiotileorasis and Ypourgos Epikrateias.

URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62007CJ0213>

30. Judgment of the Court of 15 July 1960. Präsident Ruhrkolen-Verkaufsgesellschaft mbH, Geitling Ruhrkohlen-Verkaufsgesellschaft mbH, Mausegatt Ruhrkohlen-Verkaufsgesellschaft mbH and I

URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61959CJ0036&qid=1619615941841>

31. Judgment of the Court of 17 December 1970. Internationale Handelsgesellschaft mbH v Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel.

URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61970CJ0011&qid=1619615296196>

32. REQUEST for a preliminary ruling under Article 267 TFEU from the Bundesverfassungsgericht (Germany)

URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=165057&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1802108>

33. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 11 December 2018. Proceedings brought by Heinrich Weiss and Others.

URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A62017CJ0493>

34. Judicial Network of the EU

URL: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_2170157/en/

35. DESIRING to lay down the Statute of the Court of Justice of the European Union
URL: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-08/tra-doc-en-div-c-0000-2016-201606984-05_00.pdf

36. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union
 PROTOCOL (No 3) TITLE II ORGANISATION OF THE COURT OF JUSTICE

URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12016E%2FPRO%2F03>

37. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Social and Economic Committee and the Committee of the Regions, 2022 Rule of Law Report. The rule of law situation in the European Union, COM/2022/500, Luxembourg, 13.7.2022,

URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022DC0500>

38. Communication from the Commission to the European Parliament, The European Council and the Council, Further strengthening the Rule of Law within the Union, State of play and possible next steps, Brussels, 3.4.2019, COM(2019) 163 final,

URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0163>

39. Rule of law: new mechanism aims to protect EU budget and values, European Parliament News, 8.7.2021,

URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/eu-affairs/20201001STO88311/rule-of-law-new-mechanism-aims-to-protect-eu-budget-and-value>

40. Council of Europe, Commission, Report on the Rule of Law Adopted by the Venice Commission at its 86th plenary session (Venice, 25–26 March, 2011), Strasbourg, 4.4.2011, Study No. 512 / 2009, CDL-AD(2011)003rev, p. 10,

URL: https://www.venice.coe.int/WebForms/pages/?p=02_Rule_of_law&lang=EN

41. Regulation (EU, Euratom) 2020/2092 of the European Parliament and of the Council of 16 December, 2020 on a general regime of conditionality for the protection of the Union budget, 22.12.2020, EN Official Journal of the European Union L 433 I/1,

URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R2092&from=EN>

42. Laurent Pech, The Rule of Law as a Well-Established and Well-Defined Principle of EU Law. Hague J Rule Law 14, pp. 107–138 (2022),

URL: <https://doi.org/10.1007/s40803-022-00176-8>

43. 2022 Rule of Law Report, European Commission,

URL: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rulelaw/rule-law-mechanism/2022-rule-law-report_en#methodology

44. Rule of Law Mechanism, European Commission,

URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism_en

45. EU Justice Scoreboard, European Commission,

URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_e

46. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. A new EU Framework to strengthen the Rule of Law, COM/2014/0158 final,

URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0158>

47. Germany: working to promote the rule of law in Europe, Federal Foreign Office, 2.10.2020,

URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/europe/rule-of-law-europe/2341072>

48. Note from the Presidency of the Council of the European Union on 4 October, 2021 to Delegations, Subject: Annual rule of law dialogue, Council of the European Union, Brussels, 4.10.2021,

URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12467-2021-INIT/en/pdf#:~:text=On%2016%20December%202014%2C%20the%20Council%20adopted%20conclusions,of%20law%20in%20the%20framework%20of%20the%20Treatie>

49. EU law and its application, European Commission,

URL: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/applying-eu-law_en n

50. Infringement procedure, European Commission,

URL:https://commission.europa.eu/law/application-eu-law/implementing-eu-law/infringement-procedure_en

51. Poland, Hungary face EU regional funds blockage over fundamental rights charter, Euractiv, 11.1.2021,

URL: <https://www.euractiv.com/section/non-discrimination/news/poland-hungary-face-eu-regional-funds-blockage-over-fundamental-rights-charter/>

52. Rule of law conditionality regulation, European Commission,

URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/protection-eu-budget/rule-law-conditionality-regulation_en

53. Consolidated Version of the Treaty on European Union. Title I Common Provisions. Article 7 (ex-Article 7 TEU), 26.10.2012, Official Journal of the European Union, C 326/1,

URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ENG/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012M007&from=EN>

54. The EU Commission's 3rd Rule of Law Report: Progress, But More Action Needed, Civil Liberties Union, 14.7.2022,

URL:<https://www.liberties.een/stories/eu-commission-third-rule-of-law-report-progress-but-moreaction-needed/4437>

55. Laurent Pech, Doing more harm than good? A critical assessment of the European Commission's first Rule of Law Report, Heinrich-BöllStiftung Brussels European Union, 4.12.2020,

URL:<https://eu.boell.org/en/2020/12/04/doing-more-harm-good-critical-assessment-european-commissions-first-rule-law-repo>

56. Kerstin McCourt, European Commission Lacks Tenacity on the Rule of Law, Human Rights Watch, 20.7.2022,

URL: <https://www.hrw.org/news/2022/07/20/european-commission-lacks-tenacity-rule-law>

57. András Jakab, Lando Kirchmair, How to Quantify a Proportionate Financial Punishment in the New EU Rule of Law Mechanism?, Verfassungsblog, 22.12.2020,

URL: <https://verfassungsblog.de/how-to-quantify-a-proportionate-financial-punishment-in-the-new-eu-rule-of-law-mechanism/>

58. Thomas Conzelmann, Peer reviewing the rule of law? A new mechanism to safeguard EU values, *European Papers* Vol. 7, 2022, No 2, pp. 671–695, <https://doi.org/10.15166/2499-8249/593>.

59. Niels Petersen, Konstantin Chatziathanasiou, Primacy's Twilight? On the Legal Consequences of the Ruling of the Federal Constitutional Court of 5 May 2020 for the Primacy of EU Law, Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs Directorate-General for Internal Policies PE 692.276 – April 2021

60. Marc-André Gaudissart, Statistics concerning the judicial activity of the Court of Justice, Court of Justice of the European Union,

URL: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7032/en/

61. Order of the Vice-President of the Court in Case C-204/21 R, Commission v Poland, Court of Justice of the European Union, Press Release No 192/21 Luxembourg, 27.10.2021,

URL: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2021-10/cp210192en.pdf>

62. Aleksejs Dimitrovs, Hubertus Droste, Conditionality Mechanism: What's In It?, *Verfassungsblog*, 20.12.2020,

URL: <https://verfassungsblog.de/conditionality-mechanism-whats-in-it/>

63. Antonia Baraggia, Matteo Bonelli, Linking Money to Values: The New Rule of Law Conditionality Regulation and Its Constitutional Challenges, *German Law Journal*, 23(2), pp. 131–156, <https://doi.org/10.1017/glj.202>

64. Petra Bárd, Dimitry V. Kochenov, War as a pretext to wave the rule of law goodbye? The case for an EU constitutional awakening, *European Law Journal*, Volume 27, Issue 1–3, pp. 39–49,

URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/eulj.12435>

65. Ibidem; Roila Mavrouli, The Dark Relationship Between the Rule of Law and Liberalism. The New ECJ Decision on the Conditionality Regulation, *European*

Papers, Vol. 7, 2022, No 1, European Forum, Insight of 2 June, 2022, pp. 275–286
<https://doi.org/10.15166/2499-8249/559>.

66. András Jakab, Three misconceptions about the EU rule of law crisis, Verfassungsblog, 17.10.2022,

URL: <https://verfassungsblog.de/misconceptions-rol>

67. When Will the EU Commission Act? An Open Letter, Verfassungsblog, 29.4.2020,

URL: <https://verfassungsblog.de/when-will-the-eu-commission-act/>

68. Petra Bárd, Dimitry V. Kochenov, op.cit.; Laurent Pech, Dimitry V. Kochenov, The Commission's Rule of Law Blueprint for Action: A Missed Opportunity to Fully Confront Legal Hooliganism, Verfassungsblog, 5.9.2019,

URL: <https://verfassungsblog.de/the-commissions-rule-of-law-blueprint-for-action-amissed-opportunity-to-fully-confront-legal-hooliganism/>

69. Petra Bárd, Dimitry V. Kochenov, op. cit.; Petra Bárd, The von der Leyen Commission and the Future of the Rule of Law, Verfassungsblog, 11.11.2019,

URL: <https://verfassungsblog.de/the-von-der-leyen-commissionand-the-future-of-the-rule-of-law/>

70. MEPs: Hungary can no longer be considered a full democracy, Press Room, European Parliament, 15.9.2022,

URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220909IPR40137/meps-hungary-can-no-longer-beconsidered-a-full-democracy>

71. Rule of Law: Parliament prepares to sue Commission for failure to act, Press Room, European Parliament, 15.6.2021,

URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20210604IPR05528/rule-of-law-parliament-prepares-to-sue-commission-for-failure-to-act>

72. Commission, 5 EU members clash in court with Poland over rule of law, Politico, 1.12.2020,

URL: <https://www.politico.eu/article/five-eu-countriesand-commission-clash-with-poland-over-rule-of-law-at-court-hearing>

73. 15 EU countries, including Germany and France, join legal case against Hungary's anti-LGBT law, Euronews, 7.4.2023,

URL: <https://www.euronews.com/my-europe/2023/04/07/15-countries-including-germany-andfrance-join-legal-case-against-hungarys-anti-lgbt-law>

74. Regulatory Scrutiny Board, European Commission,

URL: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/regulatory-scrutiny-board_en